

PONT COMUNICATIU ENTRE EL POBLE SAHRAUÍ I EL POBLE CATALÀ

Irene de las Heras Ordóñez

Tutora: Amanda Braga

Grau Comunicació Cultural

Treball final de Grau

Curs 2018-2019

[...]

*Però jo vaig néixer en un camí desert,
en la pausa obligada d'un trist viatge.*

*Vaig veure la primera llum en terres provisionals,
Refugi inestable de l'èxode dels meus pares.*

Pot ser una pàtria, un país provisional?

Pot ser una pàtria, un camí de trànsit?

És aquest paisatge efímer accidental,

El motlle que m'ha forjat el caràcter?

*la meva pàtria és en el record
dels qui van ser forçat a deixar-la.*

La meva pàtria viu en la fe

dels qui creuen en el retorn

a la terra abandonada

[...]

Joan Gasull, Apàtrida.

INDEX

1. Introducció.....	2
2. Trajectòria i context actual	6
ANÀLISI DELS PROJECTES DE COOPERACCIÓ CATALANA AMB EL SÀHARA	10
ASSOCIACIÓ CATALANA D'AMICS DEL POBLE SAHRAUÍ	13
3. Marc Teòric	15
1. LA INTERCULTURALITAT I EL DIÀLEG ENTRE EL POBLE CATALÀ I SAHRAUÍ	15
2. COMUNICACIÓ CULTURAL, COM DIFONDRE EL PROBLEMA	20
4. Metodologia.....	23
5. Resultats	28
6. Discussió	39
7. Conclusions	41
8. Bibliografia.....	43
9. Annex	45
ENTREVISTA A MARTA PADRÒS MARE QUE VA ACOLLIR DURANT DOS ESTIUS A PALAFRUGELL.....	45
ENTREVISTA CARLOS RUIZ CAPDAVANER DE L'ENTITAT FINS ALESHORES A PALAFRUGELL	50
ENTREVISTA A PILAR BUIL, UNA DE LES COORDINADORES DE ACAPS GIRONA	53
ENTREVISTA A NEIMA HAMADI, UN VEÍ SAHRAUÍ DE LA MEVA FAMILIA SAHRAUÍ	56
ENTREVISTA A JATRI, PARE DE LA MEVA FAMÍLIA SAHRAUÍ.....	58
ENTREVISTA A GALIA, PROFESSORA DE L'ESCOLA DE FARSIA	59
ENTREVISTA A MARIA PEREZ DE LA RAYA	60
ENTREVISTA A FATUMA, ALUMNA DEL COL·LEGI(MADRASSA) DE FARSIA.....	61
ENTREVISTA A HANNAH, NENA QUE ES VA QUEDAR A GIRONA AMB EL PROJECTE VACANCES EN PAU	62
ENTREVISTA A CAFIA, METGESSA SAHRAUÍ RESIDENT A GIRONA	66
ENTREVISTA ABDESALAM OMAR LATISEN, PRESIDENT DE LA CAMPAÑA DE PRESOS POLÍTICIS SAHRAUÍS, RABUNI	69

1. Introducció

El problema de la situació del Sàhara neix l'any 1886 al iniciar-se les negociacions per definir les fronteres entre la zona francesa i l'espanyola al Sàhara Occidental. En aquell moment Àfrica va ser dividida en fronteres improvisades. Al territori del Sàhara hi vivien nòmades, organitzats en famílies tribals, que es mobilitzaven lliurement pel desert en recerca de millors pastures pel seu ramat. De cop, aquets habitants són pressionats per unes barreres tribals i una autoritat colonial que gestiona el seu territori, Espanya.

Des d'aleshores, el poble sahrauí ha patit sistemàticament una forta repressió. Ha estat sempre territori repartit, entre unes mans a unes altres, ja que posteriorment, concretament a meitats de la segona meitat del s. XX, l'estat espanyol abandonà el territori, cedint-lo al govern del Marroc i despreocupant-se'n completament.

Rocio Medina Martín i Ramon Luis Soriano Díaz a l'assaig de *Activismo académico en la causa sahrauí, nuevas perspectivas en derecho, política y arte* (2015) expliquen com el 6 de novembre de 1975, La Marcha Verde invaeix la província africana espanyola, en virtut del pacte secret entre Kissinger, Hassan II i el príncip Juan Carlos com jefe del Estat espanyol. Conseqüentment, a finals del 1975, l'èxode de sahrauís que fugien dels atacs marroquins va propiciar l'establiment dels campaments de refugiats a la hamada algeriana, prop de la ciutat de Tinduf. Mentre milers de sahrauís es desplaçaven durant mesos de trajecte a través del desert, molts altres van anar al front per combatre la ofensiva del Marroc al nord i els atacs de Mauritània pel sud. Altres es van quedar al Sàhara Espanyol com a conseqüència de la impossibilitat d'exiliar-se per la manca de temps o de recursos, i han viscut fins avui en dia al Sàhara Ocupat pel Marroc.

Actualment, després de 45 anys, aquesta gent és el testimoni més viu d'un llarg problema sense resoldre. Durant gairebé aquest mig segle, el Marroc ha desobeït constantment totes les resolucions internacionals contràries als seus interessos. Des de llavors, el Poble Sahrauí ha estat reclamant el dret a l'autodeterminació, però en cap moment ha obtingut resposta i no hi ha resolució internacional que pugui combatre la paraula de la monarquia marroquí.

La voluntat de fer ressò d'aquesta situació va néixer després del conflicte. És necessita parlar de la situació del Poble Sahrauí perquè occident exclou aquesta comunitat ja que els estats i la politització d'aquets defensen que no es pot fer res per remeiar la situació. El Marroc té la part ocupada sota una forta repressió, i

d'allà se'n extreuen tots els recursos que s'importen a occident. Tot té un rerefons d'interès econòmic molt gran: fosfat, peix, petroli...

1. OBJECTIU GENERAL

L'objectiu general d'aquest treball de recerca és intentar enfortir la cohesió social potenciant les habilitats comunicatives amb la finalitat de transmetre-ho al món mitjançant una eina que arribi a la població catalana. Aquesta eina podrà ser una ràdio comunitària, fotografies, filmacions, il·lustracions, realitzant un video social, una app pel mòbil, una jornada, conferència... La intenció és tirar bombes sobre la consciència de les masses amb un instrument comunicatiu estudiat i programat.

S'haurà de decidir quin és el mètode més eficaç per compartir la situació del Poble Sahrauí, tant la que viuen els exiliats als camps de refugiats, com la que viuen a la zona ocupada sota la forta repressió. Per això, s'haurà de parlar de la trajectòria històrica, del context actual i de la relació que hi ha del Poble Sahrauí amb Espanya, i concretament i amb més proximitat, Catalunya i Girona.

La intenció és esbrinar quina és la millor manera de comunicar-ho, recopilant el màxim de material o informació d'allà per poder portar-ho aquí i transmetre-ho. Amb aquets recursos, la intenció és conscienciar a la nostra població gràcies a la informació recollida durant l'estada als campaments de refugiats i junt amb els testimonis Sahrauís Catalans i les diverses entitats cooperadores de Catalunya i Espanya, intentant així generar un altaveu que difongui la situació d'aquest poble.

Abans d'especificar i parlar dels dos objectius concrets que seran els que acabaran definint l'eina comunicativa o projecte final, primer es vol conèixer el recorregut històric i l'evolució i context actual del Poble Sahrauí. Per exemplificar això es parlarà del creixent sentiment nacionalista sahrauí, es llegiran diversos articles i llibres per entendre tot el procés històric i els diferents fets rellevants que han condicionat aquest poble portant-lo a l'estat actual. S'analitzarà la lluita i el conjunt de traves imposades encara avui en dia que impedeixen que els sahrauís tinguin dret a l'autodeterminació, i per tant, a la mateixa llibertat. També és important el tema sobre la interculturalitat i la identitat, a fi de què es puguin comprendre amb facilitat els mètodes interculturals i les contrastades identitats arrelades a una nació que no està reconeguda com nació, i que genera el sentiment de apàtrida, segons en Joan Gasull (2019), l'estatus legal a què poden accedir les

persones que no són conegudes com a nacionals per cap estat, en aquest cas parlem l'individu sahrauí. S'argumentarà sobre si ser refugiat és una identitat o bé un marc mental imposat pel codi social actual, vigent per la falta de recursos i per la quantitat d'interessos internacionals, tant econòmics, com socials i polítics.

Per això, primer es presentarà el context Poble Sahrauí, perquè interessa el tema i perquè és necessita parlar-ne. És un treball que sorgeix fruit de la frustració de veure que la informació no arriba, és un assumpte molt emmudit. La intenció és saber què comunicar exactament, com comunicar-ho i a qui comunicar-ho.

El fet que aquesta causa estigui tan silenciada i no se'n sàpiga d'aquest poble ni de les seves condicions, m'impulsa a voler difondre la situació en la que viuen totes aquestes persones. La intenció és, per tant, comunicar aquest interminable succés fent ressò de la problemàtica aquí a Catalunya, creant un pont comunicatiu entre el Poble Sahrauí i Catalunya.

2. OBJECTIUS ESPECÍFICS

OBJECTIU NÚMERO 1

Per saber com comunicar tot això, primer s'ha d'esbrinar qui té constància de l'existència dels Camps de Refugiats situats a l'hamada algeriana. Aquest és el primer objectiu, analitzar el públic i el seu nivell d'informació per saber quin perfil de persones estan potencialment interessades en la causa. La qüestió és descobrir com volen ser informats els que no ho estan i com en volen obtenir la informació sobre la situació, tant els que no en tenen constància de res, com els que ja en saben una mica. Seguint el fil d'aquesta mateixa investigació, s'esbrinarà com com s'ha rebut la informació fins ara i com s'agradaria que es rebés des del criteri de veu del mateix públic i des de l'anàlisi de punts febles i forts dels resultats o les suggerències d'aquells.

Amb aquesta anàlisi, la finalitat és descobrir com fer incrementar aquest interès, o com despertar les consciències de la gent perquè vulguin assabentar-se de la problemàtica. La qüestió no és fer-los partícips del moviment, sinó informar-los perquè puguin saber d'aquesta gent i d'aquesta situació tan propera irremeiablement al nostre país.

OBJECTIU NÚMERO 2

Per realitzar aquest pont comunicatiu, el segon objectiu del treball serà intentar albirar els projectes informatius que s'han realitzat fins ara a Catalunya amb el Sàhara, analitzant el que s'ha fet per entreveure què ha funcionat i què no. D'una banda es vol esbrinar el tipus públic que coneix o que participa activament i solidàriament en el moviment, i de l'altra, es vol estudiar i entendre com viu la comunitat sahrauí aquí a Girona.

Tot i el lligam ineludible entre el Sàhara i Espanya, molta gent no coneix la situació, ja que perjudica a l'estat espanyol i esta molt enbolcallada. Tot i així, aquest fet no dificulta el diàleg entre una cultura o altra, perquè com bé va dir en Jatri -el pare de la família amb la qual vaig passar una setmana als campaments de refugiats- el dia que jo retornava a Espanya , *"El Estado Español me dejó a mí a la intemperie, pero su pueblo es magnífico"*. Aquestes paraules se m'han lapidat al cor i ho he vist als somriures, he vist forjar famílies al Sàhara i construir vincles indestructibles.

Per tant, a l'hora de presentar la hipòtesis del meu treball, es podria definir com: Què s'hauria de fer per conscienciar a la població Catalana de la situació del Poble Sahrauí, mitjançant una eina o projecte comunicatiu factible i eficaç, que fos rebut amb entusiasme i que sobre tot, informés d'aquesta problemàtica.

Espero algun dia poder dur a terme el meu projecte, per això he fet Comunicació Cultural, per intentar canviar les realitats que no m'agraden mitjançant la difusió i la conscienciació. Després de tot això, em dispo a començar el treball desenvolupant els punts esmentats anteriorment.

2. Trajectòria i context actual

El continent africà va ser repartit entre les grans potències europees l'any de 1884 a la Conferència de Berlín. En aquesta ocasió, el Sàhara Occidental va ser assignat a Espanya (Latisen, 2019). Com a conseqüència d'aquesta colonització, es va començar a gestar un sentiment nacionalista al territori del Sàhara Occidental. Anteriorment, aquest territori no havia existit mai com a estat – segons el concepte modern d'estat-, sinó que els seus habitants sempre havien estat convivint en pobles nòmades, els anomenats *tuareg* o *imuhagh*, un poble berber o amazigh del desert del Sàhara. Durant el període pre-colonial no es pot parlar d'una identitat nacional entre aquesta població nòmada del desert tot i que des del principi ha comptat sempre amb unes eines i mecanismes propis per organitzar i administrar el territori, tant políticament com econòmicament. Inicialment i fins a dia d'avui, el model social construït pels sahrauís és molt ferm.

A partir d'aquell moment, es va anar forjant a poc a poc una sentiment nacional sahrauí a conseqüència del procés colonitzador portat a terme per Espanya des de finals del segle XIX i, sobretot, al segle XX, quan comença a néixer una identitat comuna davant i per sobre del país colonitzador.

Així doncs, és important parlar d'aquesta colonització com a detonant d'esbossar aquest sentiment nacional, sorgit de combatre la colonització i les imposicions constants de l'estat espanyol. Angela Fernández (2002) afirma que el Sahara Occidental, Sàhara espanyol fins a 1975, ha estat i continua sent un lloc incandescendent dels nacionalismes magrebís, creuats i inextricables. Efectivament, és l'espai polític on xoquen els nacionalismes argelí, marroquí i mauritani però també on interessos geopolítics i econòmics extraregionals s'entrecreen.

Molts territoris consideraven el territori del Sàhara Occidental com a propi. Però qui hi vivia, hi treballava i hi feia la seva vida durant el procés colonitzador, era l'actual poble Sahrauí. Per il·lustrar tot això, cal explicar que l'inici del vincle va començar quan espanya va crear el primer assentament militar en 1884, quan el territori encara mancava de valor estratègic i comercial. Durant tot el procés colonitzador, és el poble autòcton qui s'aixeca innumerables vegades per assolir l'estat propi.

Posteriorment cap al 1920, es firma el tractat pel que França i Espanya constitueixen el Protectorat de l'Àfrica Occidental, del Cabo de Bojador al Cabo Blanco. Al 1959 s'annexiona per el decret de *Río de Oro y Saguía de Hamra* (Prieto, 2008), formant la colònia del Sàhara. Es produeixen accions puntuals de resistència

anti-colonial, però al ser sense cohesió entre elles no obtenen gaire resultat. El verdader moviment d'alliberament sorgeix a partir de la independència del Marroc al 1956, quan a la consciència col·lectiva sahrauí hi neix el germen de la independència política. No obstant, la lluita nacionalista és durament reprimida pels espanyols. Com resposta i represàlia als sentiments independentistes de la població i per a reafirmar la seva intenció de no abandonar el territori, el govern franquista provincialitza la colònia el 1958.

El 1968 es crea el primer grup independentista sahrauí organitzat. El *Moviment Nacional d'Alliberament Sahrauí*, liderat per Mohamed Sidi Brahim Basiri. Aquest moviment nacional esdevindrà el Frente Polisario, les tropes militars que avui en dia encara gestionen la República Àrab Democràtica del Sàhara. El 1970, les tropes espanyoles reprimeixen brutalment una manifestació organitzada per aquest primer grup independentista, MNSL, en la qual es reclama la descolonització. S'empresona Basiri, i mai més se'n tindrà constància del seu parador, convertint-se així en un dels màrtirs de la causa sahrauí. “Nunca se ha sabido nada, desapareció, se lo llevaron a España. Estaba encarcelado en España” (Jatri, 2019).

L'article 15 de la Declaració dels drets humans diu el següent: *Tota persona té dret a una nacionalitat. 2. Ningú no serà privat arbitràriament de la seva nacionalitat, ni del dret de canviar de nacionalitat.*¹ Els integrants del Poble Sahrauí no tenen nacionalitat, i a més, la majoria no poden adquirir cap altra. La seva identitat està molt imposada per factors externs i les seves condicions de vida també. Fins i tot, les dones que viuen als campaments o a la zona ocupada mai han pogut sortir d'aquest erm territori abans de la seva arribada: no tenen papers, no són ningú pel món però alhora són més que tot, ja que es senten pertanyents al seu poble i són lleials a la seva cultura i procedència.

Davant d'un nacionalisme sahrauí que anava en augment, essent cada cop més fort i coordinat, van sorgir una sèrie de pressions internacionals per iniciar un procés descolonitzador. En aquest moment, Espanya ha d'afrontar una situació complicada, amb un règim cada cop més afligit. A més, la mort de Carrero Blanco, president del govern i principal valedor de la política colonial espanyola, a finals de 1973 dóna pas a les tesis governamentals que advoquen per la retirada (Institut de drets humans de Catalunya, 2015) . Tot i la fugida del règim del territori de la última colònia espanyola, el poble nòmada Sahrauí no té la ocasió de gaudir del

---

¹ Declaració Universal de Drets humans (En català). Assemblea General de les Nacions unides, 1948. Recuperat de https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/cln.pdf (pàg. 3)

procés descolonitzador per la posterior i immediata ocupació del mateix territori per part del Marroc. Aquest fet impedeix de cop permetre la construcció de l'Estat Sahrauí. Com bé diu Tomás Bárbulo (2002), el dia 30 d'Octubre de 1975, mentre el príncep Juan Carlos torna a assumir la Jefatura del Estado en funcions, les unitats de las FAR invaeixen el nord del Sàhara.

El 27 de febrer de 1976 es proclama la construcció de l'estat Sahrauí als territoris cedits per Algeria, com a país sota el nom de la República Àrab Sahrauí Democràtica (RASD), essent un estat sense territori, on l'organització administrativa es portava i es continua portant a terme des de Rabuni (Latisen, 2019). Pau Tordera afirma en el seu article que el Sàhara Occidental és, en l'actualitat, l'únic país del continent africà que no ha accedit a la seva independència.

Per aquests darrers motius, la cohesió del poble Sahrauí va néixer com a conseqüència del germen de sentiment de frustració per la invasió i espoliació del seu territori per dos països diferents. Cada cop el sentiment de pertànyer a aquesta nació anava en increment, sobretot al iniciar-se el procés de descolonització i alhora la invasió i conflicte armat contra el Marroc. La fracturació de famílies, i del propi poble, ha fet que molts sahrauís hagin esbossat la seva identitat arrelada a aquesta comunitat creada fora del seu propi país. Els homes (i algunes dones també) marxaven al front militar, i altres dones (majoritàriament) però també homes, s'instal·laven a l'hamada algeriana després d'haver caminat durant un llarg mes, deixant familiars enrere que no havien pogut arribar als campaments quedant-se al Sàhara Ocupat i mai retrobant-se amb la seva família situada al altre costat del mur, a l'hamada algeriana (Hamadi, 2019).

Aquest lloc provisional en el que es van instal·lar, avui en dia és denominat com el camp de refugiats Sahrauí, situat a l'hamada algeriana, al desert dintre del desert, al sud de la ciutat de Tinduf. Aquest terreny, on viuen 160.000 Sahrauís, és el més àrid del món. Hi viuen els que van marxar al èxode fugint dels atacs marroquins i intentant sobreviure. Avui en dia aquesta població subsisteix gràcies a l'ajuda internacional essencialment, només tenen alguns animals –cabres i camells- per obtenir la llet o la mateixa carn.

Els campaments estan distribuïts, són cinc: El Aaiún (Bru Craa), Bojador (27 de febrer), Awserd, Smara i Dajla. Violeta Trasosmontes explica que les institucions de las RASD es van establir a Rabuni. Aquest darrer, Rabuni, també és un campament però no està habitat, només és el centre administratiu de tot el terreny desèrtic. Tots aquets campaments s'anomenen Dayras i els noms sorgeixen de les antigues ciutats del Sahara

Occidental. Dintre dels mateixos campaments hi ha les Wilayes, que són com petits pobles fragmentats per organitzar la distribució de la població. Als campaments les cases familiars estan composades per una haima, el que vindria a ser un saló per reposar, on fan el té i xerren, i també per una estructura amb la cuina i una altre pel lavabo, feta amb sorra del propi desert i aigua. Quan plou, l'estructura es desfà en menys d'un minut i la casa desapareix. Mai han construït més enllà de tot això perquè per ells, estan aquí de forma provisional, esperant tornar al Sàhara Occidental tant aviat com puguin (Hamadi, 2019).

La situació al Sàhara ocupat és molt diferent. Els habitants que viuen al territori controlat pel Marroc es troben sota el mandat del govern Marroquí i la seva forta repressió: el Sahara té la zona ocupada, a la que anomenen la pressó a cel obert más gran del món (Jose Ignacio Chaves, 2014). No s'ha pogut veure ni viure amb proximitat com viuen els Sahrauí a aquesta zona per realitzar aquest assaig, a diferència de com s'ha vist que viuen els Sahrauí de la part refugiada. Però s'han vist filmacions, escoltat experiències de diversos testimonis i llegit articles. La repressió de l'exèrcit marroquí és diària, atemptant contra la població Sahrauí i la seva intimitat. Entren a les cases i ho arrasen tot, cada paraula és mesurada i cada sentiment sahrauí és desfet (Maria López de la Raya, 2019).

Per parlar de la zona ocupada en relació als camps de refugiats s'hauria de parlar del que els distancia realment. Per això, cal explicar que és l'enorme mur de la vergonya i com el govern del Marroc inverteix diàriament molts diners per mantenir-lo. Molta gent que viu als camps de Refugiats mai ha sortit del desert, tanmateix, la gent gran que va fugir al èxode mai ha pogut tornar a casa seva per aquest gran mur, ple de mines antipersona. És el mur més gran del món. (Jatri, 2019).

Després d'aquest breu tom on s'ha explicat el que ha succeït i succeïx al Poble Sahrauí, s'analitzaran els lligams que hi ha amb aquest poble i Espanya actualment, més enllà del conflicte polític internacional i donant més ímpetu a la causa solidaria i cooperativa que vol difondre la situació.

ANÀLISI DELS PROJECTES DE COOPERACIÓ CATALANA AMB EL SÀHARA

Segons Prieto (2008) durant la colonització espanyola del Sàhara, els espanyols i sahrauís que vivien al Sàhara Espanyol van viure sempre en harmonia. És cert que els sahrauís es queixaven perquè els drets no eren el mateixos, però es queixaven envers el sistema polític, no tenien conflictes amb la convivència ni amb la coexistència de dos pobles diferents en un mateix territori. Al contrari, van teixir lligams molt profunds, i els espanyols que residien allà, alhora d'assabentar-se que abandonaven aquest poble, van sentir vergonya i van patir molt per les víctimes.

M'beirik Ahmed Abdalahe (2015) afirma que fins el 1975, hi havia material reservat del qual la censurada premsa espanyola tenia prohibit escriure i que, la imatge que a Espanya es tenia del Sàhara Occidental solia ser la postal d'una duna, un legionari amb siorquera contemplant un camell, o una destinació on s'enviava als joves a complir el servei militar.

Posteriorment fins ara, durant aquestes darreres quatre dècades, la societat espanyola ha teixit forts llaços de solidaritat amb el Sàhara Occidental després de la ruptura dels dos territoris. A cada regió espanyola han nascut associacions d'amistat amb el poble sahrauí. No obstant, tot i existir un sentiment generalitzat que dona suport a la lluita per l'autodeterminació, la classe política ha estat molt cautelosa des de la transició democràtica fins l'actualitat a l'hora de reclamar davant el Marroc i davant la comunitat internacional el dret d'autodeterminació pels sahrauís.

Actualment i des de 1991, diferents regions, organitzacions i ONG espanyoles financen programes d'acollida de nens sahrauís en els mesos d'estiu. Des de llavors, quantitat de nenes i nens han pogut gaudir d'aquets programes, passant revisions mèdiques, aprenent espanyol, o aprenent fins i tot coses tan simples com que són les escales o admirant els ascensors durant més de 10 minuts. A més a més, aquestes entitats envien instrumentaria mèdica, aliments als campaments i tot tipus de subministraments de necessitat.

Com expliquen Isaías Barreñada i Raquel Ojeda (2016), els diferents i successius governs espanyols, tant d'una tendència ideològica com una altra, en cap moment han donat solució al conflicte ni han tingut un paper decisiu i destacat en les alternatives proposades per aconseguir una solució digna. Tot i ser l'antiga colònia espanyola, França, Estats Units, el Marroc i Algèria han tingut un paper més decisiu o més encarat en

el que fa referència als protagonismes dins de la comunitat sahrauí. No obstant, sí que és cert que Barreñada i Ojeda parlen de les actuacions del Ministerio de Asuntos Exteriores español, que, a través de l'Agencia Española de Cooperación Internacional por el Desarrollo (AECID), ha considerat que la població Sahrauí es troba dintre de les prioritats geogràfiques marcades dintre en els successius Plans Directors de Cooperació, tot i que el procés es trobi avui, estancat.

Les associacions de cooperació del poble Sahrauí han estat i segueixen sent un grup de pressió enfront al govern espanyol. Aquestes petites associacions solen ser locals, i tenen molt més paper que el propi estat alhora de col·laborar i reivindicar el paper més actiu en la resolució del conflicte. Qui sí s'ha involucrat de ple en aquesta causa—a diferència del paper del propi estat—ha estat la població civil, la societat, els pobles que s'han mobilitzat per reivindicar aquesta solució tant anhelada, remarcant sempre la base a la legalitat internacional realitzada per les Nacions Unides. És per aquest motiu que el poble Sahrauí avui en dia es segueix entenent a la perfecció amb el Poble Espanyol, ja que la quantitat d'ajudes que rep tot i la posició de l'estat són incalculables. No hi ha rancor, només dolor.

Barreñada i Ojeda parlen sobre l'ajuda internacional fent referència al fet de que els campaments de refugiats es troben aïllats, i les seves circumstàncies i situació geogràfica impliquen que tinguin problemes pel propi manteniment. De la mateixa manera que en altres camps de refugiats i refugiades, el poble viu dels aliments que són donats per les agències del sistema de les Nacions Unides, com PMA i ACNUR. Això comporta dependre gairebé en la seva totalitat de l'ajuda internacional.

Les entitats que donen suport a aquesta problemàtica són moltíssimes, però la més destacada a Espanya és la Coordinadora Estatal de Associacions Solidaries con el Sàhara (CEAS – Sàhara), la qual està composta per diferents associacions d'amistat i suport al poble del desert. Va néixer el 1997, i actualment encara funciona de manera molt activa. Aquesta entitat realitza molts actes cooperatius, però n'hi ha un que destaca, ja esmentat anteriorment, el Programa Vacances en Pau. Consisteix en l'estada de nenes i nens sahrauís durant tres estius a Espanya per poder gaudir d'unes temperatures més baixes, revisions mèdiques de tot tipus i una alimentació sana, de qualitat i beneficiosa pels infants. Aquets mateixos nens, també fan d'ambaixadors del problema i porten aquí a Espanya una part del desert inundant el cor de molts Espanyols

que comencen a aprofundir en la situació i a crear un vincle per sempre amb el món com a conseqüència de l'amor i la gratitud que donen aquets nens i nenes. El Govern Espanyol potser no pot arreglar les coses, però localment, les cooperatives i les diverses entitats són les que porten a terme el moviment de solidaritat i implicació.

Al descobrir l'intens lligam d'Espanya amb el Poble Sahrauí per raons obvies que s'han raonat i comprovat anteriorment -tant per una banda en referència a la trajectòria històrica pel fet de ser un territori espanyol com per altra banda, pels desgavells que va ocasionar aquesta colonització i descolonització al final, deixant a l'estat espanyol amb la impossibilitat de maniobrar-, també s'ha pogut descobrir com la població del mateix estat ha viscut i viu amb un sentiment de culpa i responsabilitat, fet que ha creat tots aquets vincles solidaris tant forts i bonics.

ASSOCIACIÓ CATALANA D'AMICS DEL POBLE SAHRAUÍ

Després d'aquest anàlisi exhaustiu del vincle cooperatiu d'Espanya i Catalunya amb el Sàhara, s'analitzarà concretament el moviment solidari i les diverses entitats a Catalunya. Per investigar i recopilar informació per realitzar aquest projecte s'ha decidit centrar tot el focus en la província de Girona per qüestions de proximitat, tanmateix s'ha de remarcar que funciona a la mateixa escala a tota Catalunya i que tot el que es fa a Girona és encarat a tota la Comunitat Autònoma.

La ciutat de Girona està agermanada amb *Farsia*, una de les sis Dayres de la Wilayes d'Samara (Pilar Buil, 2019). Per explicar més profundament aquest vincle, cal parlar de les eines informatives com a projectes que s'han realitzat des de les mateixes entitats i no com a mitjans de comunicació estatals, sinó com a eines comunicatives locals, albirant els punts forts i febles del que s'ha fet fins ara per trobar una alternativa informativa encara més factible.

ACAPS és l'Associació Catalana Amiga del Poble Sahrauí, i és la que gestiona tot el que fa referència al projecte *Vacances en Pau*. Aquest projecte sorgeix amb una fase inicial l'any 1993 amb ACAPS Girona i esdevé de la necessitat de resoldre la situació dels infants a territori sahrauí i de conscienciar a la gent de la problemàtica: els nens fan de portadors de la situació durant dos mesos d'estiu, Juliol i Agost, quan són acollits per famílies de Catalunya.

Tot i que el període on es realitzen més actes de conscienciació és a l'estiu, durant l'estada dels nens a casa nostra, també es realitzen molts durant l'any. ACAPS fa moltes reunions, conferències, narracions de contes per nens, rutes, exposicions, jornades, etc., i tot tipus d'activitats que fan ressò informativa sobre el tema. A l'estiu es realitza la festa gran, una trobada dels infants sahrauís acollits a Catalunya, unes jornades i activitats per tota l'audiència que vulgui venir i trobar a tots els nens reunits, que parlen de casa seva i de la seva situació.

Aquesta jornada, programada amb molta dedicació per l'equip d'ACAPS ocasiona que la població catalana que no acull, pugui gaudir durant una estona de la companyia d'aquets nens i la proximitat a la seva situació i valentia.

L'aproximament d'ACAPS amb els campaments de refugiats situats a l'hamada algeriana és molt fort i es troba en ple funcionament des del seu inici. S'ubica en un context on es impescindible la necessitat de conscienciació per falta d'informació, en un moment on l'índex de famílies acollidores ha disminuït notablement en els últims deu anys.

3. Marc Teòric

1. LA INTERCULTURALITAT I EL DIÀLEG ENTRE EL POBLE CATALÀ I SAHRAUÍ

Joaquín Beltran diu que cap societat és monocultural i homogènia. La identitat cultural neix en la diferencia, en les diverses fractures, ambigüitats i contradiccions (2016). La definició de cultura ha anat evolucionant, i per això la definició d'interculturalitat s'ha format a partir d'aquets múltiples canvis, sempre de la mà de la pròpia cultura, essent ara un pilar fonamental en la societat occidental per la necessitat d'entendre i permetre la convivència entre diferents cultures en un mateix espai o el diàleg entre elles.

La identitat cultural neix arrelada a les diferències dels diversos pobles, a les fractures i contradiccions i ambigüitats d'aquests. Com ja s'ha dit, la interculturalitat té com a objectiu principal la coexistència i interrelació de diverses cultures i identitats en un mateix espai o formació social. Perquè funcioni aquesta interculturalitat, s'ha de tenir en compte que s'han de complir les bases: el respecte i el dret individual a la diferència. La cultura sahrauí i espanyola ja van coincidir en un moment determinat, bastant llarg, i van conviure i es van interaccionar, compartint una llengua, una quotidianitat, una formació, una alimentació, sentiments, i tot tipus d'elements diaris propis d'una comunitat, o de dos comunitats que s'avenen.

Un dels contres més importants de la interculturalitat és la irreductibilitat, Beltran (2016) afegeix que la irreductibilitat és la suposada incapacitat de trobar coses en comú entre persones portadores de diferents cultures, transformant tot això en una incompatibilitat que impossibilita la comunicació, la separació total i el conflicte inevitable. Tot això inclou judicis de valors diferents, normalment acompanyats per una clara jerarquia. Cada cultura és diferent, compacta, autònoma i aïllada, i s'ha considerat que un món aliè no pot valorar sense coneix-la, no pot tenir pre-judicis envers aquesta cultura arrelada a la seva trajectòria i a les seves tradicions. Aquesta visió representa un simplificació de les cultures, convertint-les a totes en úniques i incomparables. Això és el que va fer l'estat espanyol? Igualar els drets de vida de les dos comunitats? Tots eren espanyols, però no gaudien dels mateixos drets, fet que va fer als sahrauís imposar-se i exigir la independència. Però no va ser perquè la convivència no anés bé, perquè anava bé, sinó perquè l'estat ofería més possibilitats als espanyols que venien de la Península que als espanyols sahrauís.

La cultura del Poble Sahrauí, tan arrelada a una trajectòria i una modificació externa a les seves intencions i voluntats, tan incontrolable per ella mateixa, es va frustrar davant d'aquest procés colonitzador espanyol. Quan parlem d'una interculturalitat en referència al diàleg del poble català amb el poble sahrauí, parlem d'un contacte entre dos cultures molt diferents, que tot i compartir nacionalitat, tenien trets característics molt distints a l'hora de viure. Els Sahrauís havien estat un poble nòmada, mentre que els espanyols feia anys que coneixien la indústria i el progrés. No hi havia les mateixes possibilitats en quant a la salut, a la remuneració econòmica d'un sou, a la mobilització, economia, societat... És per aquest motiu que podríem dir que la cultura sahrauí en aquell moment, i òbviament, avui en dia també, era una cultura que patia la irreductibilitat, ja que és trobava (i és troba actualment) anul·lada per l'Estat Espanyol, darrere d'una cultura més poderosa i avançada.

És evident que Europa ha viscut a un altre nivell, fet donat pels canvis socials i per les circumstàncies històriques. Aquest fet sembla que pot marcar una jerarquia de poder envers els pobles més perjudicats econòmicament, políticament i socialment, que sempre han gaudit de menys privilegis i han estat més desfavorits. Tanmateix, en referència al dret de vida, tots som iguals, sent indiferent la distinció d'origen, la religió o la trajectòria del poble pertanyent.

Tot i així, està clar que no és igual. Durant la colonització, el país colonitzador legitimava l'explotació sobre el poble colonitzat, on s'exercia un poder cap a aquells que no havien assolit la suposada civilització. A més a més, Betran (2016) afirma que aquesta època comporta una nova consideració i reinterpretació de la diversitat cultural que qüestiona els pressupòsits universalistes eurocèntrics i proposa una alteritat transformada que comença a reivindicar la identitat pròpia a fer sentir la seva veu. És en aquest moment en el que el Sàhara Occidental comença a mobilitzar-se per reclamar el que sent envers el país colonitzador. Aquest ha estat l'antecedent més proper que explicita la manera de construir la diferència cultural, només s'ha de mirar la trajectòria recent del colonialisme occidental.

Sense dubte, l'expansió colonial va ser un moment de contacte entre cultures diferents que es va institucionalitzar amb la creació de noves jerarquies i diferències, sovint superposades damunt les que ja hi

havia. L'aparició del pensament post-colonial significa el començament d'una forma diferent de discurs que destrueix els sistemes existents perquè són imperialistes i falsament universalistes (J. Beltran, 2016)

Al llarg de la història es pot constatar que hi ha hagut intercanvis d'informació, invents i tecnologies entre persones que pertanyien a diferents cultures. Sempre hem estat mercadejant, guerrejant i viatjant, entrant en contacte els uns amb els altres. Conseqüentment, la identitat sahrauí va vinculada a un sentiment espanyol, per molt petit que sigui, ja que els avis de la generació actual convivia amb els espanyols, tenien un lligam, però l'estat els va abandonar i alhora hi ha un rebuig enorme. És un sentiment contradictori, la gratitud però al mateix temps el dolor per l'abandó. Volen la independència, però saben que la gaudeixen del suport de la cooperació espanyola i la solidaritat de les entitats i valoren i viuen amb la gratificació de saber que els tenen al costat. Són molt agraïts i són conscients que molts espanyols tenen els braços oberts per ells, tot i que l'estat els hi hagi donat l'esquena.

Wendy Leeds-Hurwitz (2016), directora del Centro for Intercultural Dialogue de Buenos Aires, explica que tots els éssers humans comparteixen una sèrie de característiques universals que els distingeixen de altres espècies d'animals: la capacitat de comunicació simbòlica, de transmissió de coneixements d'una generació a una altra, de valorar, jutjar, actuar, adaptar-se al medi que els envolta i transformar-lo. Cada cultura proporciona als seus integrants un model particular de vida, incloent-hi el comportament, el material, les idees, les creences i el llenguatge. Per això, quan els membres de distintes cultures entren en contacte, sovint descobreixen que les seves expectatives divergeixen notablement. Això succeeix amb la coexistència de cultures diferents, i conseqüentment, amb el contacte de la cultura sahrauí i catalana també, ja que són cultures que abracen tradicions i maneres de viure totalment diverses i en moltes ocasions, completament diferents que costen d'entendre's recíprocament.

No obstant, un dels fets característics interculturals d'aquestes dos cultures és l'idioma. La majoria de sahrauís parlen castellà, per no dir que el 90% de cada uns dels membres de les famílies. El contacte beneficiós entre dues cultures neix també en compartir una llengua, quan dues cultures distintes que es relacionen s'entenen profundament gràcies al llenguatge. Això fa que el diàleg sigui molt fluid, sempre entenedor i sense conflictes, però a part i més significativament, el fet de compartir una llengua incrementa la

cohesió a l'hora de pertànyer a un col·lectiu imaginari molt ferm. Els cartells dels establiments comercials estan en castellà i gairebé tothom entén la llengua. Tot i sentir un cert rebuig a l'Estat Espanyol, els hi encanta aprendre coses de la cultura espanyola i molts tenen la idea de forjar un futur a Espanya a prop del mar.

Beltrán (2016) explica al seu llibre *La Interculturalitat* que aquest mateix concepte vol denunciar les visions essencialistes que justifiquen la xenofòbia, el racisme i la marginació. Hi ha una voluntat de trencar amb aquets estigmes i amb aquesta educació envers al pànic a la diferència. La diversitat cultural només sorgeix del contacte i la comparació, és per això que és molt important mantenir el vincle i entendre'l per informar i gaudir d'aquestes diferències. L'aïllament de dues cultures diferents només n'impedeix el contrast, i per tant, el coneixement a la diferència.

El tipus de relació que s'estableix intencionalment entre dues o múltiples cultures, donant pas al diàleg i la seva interacció, neix fruit del reconeixement mutu dels seus respectius valors i formes de vida, en cap moment proposa dissoldre les identitats de les cultures involucrades en una identitat única, sinó que pretén reforçar-les i enriquirles creativa i solidàriament. És per això, que el retrobament de dos cultures com la catalana i la sahrauí no haurien d'anul·lar-se l'una a l'altre en cap cas, sinó entendre's i conèixer-se mútuament.

El fet de que els habitants dels camps de l'hamada siguin refugiats, ja els exclou i els hi evoca una identitat totalment diferent. La interculturalitat s'estavella contra aquests prejudicis de valors que només legitimen l'odi cap a l'estrangeria i el que és diferent. La interculturalitat tracta de trencar amb això, creant un diàleg fluid. L'estatus de refugiat pel Poble Sahrauí no és una identitat, sinó al contrari: aquesta etiqueta està reprimint totes les altres identitats, prioritzant només la de refugiat, denominada pels que els veuen des de fora. El Sàhara és la seva gent, no la seva situació imposada. Ells no serien refugiats si poguessin evitar-ho.

Beltrán (2016) afegeix que hi ha vegades que poden donar lloc a una assimilació o pèrdua d'identitat cultural d'un grup de persones en adoptar completament els valors i pràctiques d'una altra cultura. La qüestió és, passa això amb els sahrauís que viuen aquí a Catalunya?

Es podria parlar gràcies a les declaracions de diferents testimonis sahrauís com es viu dintre d'aquest diàleg com a persona que coneix i entén les dues cultures oposades, sentint-se dintre d'una identitat paral·lela,

dues vides, una que s'aferra al món desèrtic i l'altra que viu al món occidental, tan divers i gens monòton. Tanmateix, no és tant una pèrdua d'identitat cultural en relació amb el seu país nadiu, sinó dues cultures que funcionen simultàniament dintre d'un mateix individu i que poden crear conflictes identitaris, però no per la superposició d'una sobre l'altra.

2. COMUNICACIÓ CULTURAL, COM DIFONDRE EL PROBLEMA

Després d'haver desenvolupat com seria aquest diàleg o com no hauria de ser, les similituds entre una cultura i altra i el lligam inevitable sorgit del residu polític, militar, econòmic i cooperatiu, es pot tenir una mirada orientativa de com es podria gestionar el vincle amb el poble sahrauí fent un exercici de comunicació cultural del Sàhara i la seva gent i situació. Per trobar una eina potent per explicar aquests dos contextos diferents s'han de conèixer les diferents possibilitats de difondre el missatge gràcies a uns determinats instruments, exprimint-los per poder apropar al màxim aquestes persones de cultures totalment diferents.

Com bé diu Nestor Garcia Cancilini (1999), els que dediquen el seu temps als estudis culturals experimenten, en ocasions, la fascinació de coneixer una cultura desatesa, angoixada i en conseqüència tenen la tendència a contribuir a la seva exaltació. Pot ser una tasca dura i globalitzant, però també afegeix que no hem d'ocupar-nos de la diferencia per afirmar aquesta identitat irreductible, sinó que hem d'aprofitar la ocasió que se'ns brinda per viure aquesta heterogeneïtat, el fet d'actuar amb l'altre i potser arribar a representarlo – culturalment, científicament, políticament- i contribuir una mica a que els diferents sectors es representin millor a si mateixos i es comprenguin recíprocament.

Per això, cal trobar el mecanisme que s'adapti millor a comunicar aquesta situació a una altra cultura totalment diferent com és la catalana. S'ha de potenciar el que es vol comunicar i com és la millor manera per fer-ho.

Quero Gervilla al seu anàlisi de Comunicació Cultural (2018), explica que la difusió a través d'internet i les noves tecnologies han materialitzat molt aquesta classificació, però que resulta molt útil plantejar-se la capacitat d'adaptació i personalització de cada instrument que pot utilitzar-se, ja que en les nostres accions comunicatives podem combinar les qualitats de cada un dels instruments per aconseguir el màxim nivell d'eficiència a través del missatge.

Per això, ara, a l'hora d'escollir el mitjà comunicatiu, s'han d'anàlitzar les diverses eines utilitzades anteriorment per trobar-ne la més eficaç que s'adapti de manera més favorable a transmetre aquest cas. Avui en dia existeix una gran quantitat d'instruments comunicatius molt efectius, amb internet, tot es pot difondre molt fàcilment i la informació pot arribar de manera molt ràpida al destinatari.

A l'hora de seleccionar la combinació d'instruments més apropiats pel tipus d'informació que es vol comunicar, s'han de revisar tots els que es podrien utilitzar, a part dels que ja s'han fet servir. Els recursos disponibles anirien d'acord al pressupost i també segons els tipus d'instruments als que es poden tenir accés per la comunicació que s'ha de realitzar.

El tipus de projecte que es vol presentar requereix gaire instruments i pressupost? Per elaborar el projecte comunicatiu primer s'han d'analitzar les característiques del públic i l'audiència amb l'objectiu de cenyir-nos el màxim a les seves voluntats. Quero Gervilla afegeix que el nivell de públic influeix molt, depèn de quina quantitat vols abastar i com més ampli sigui el col·lectiu receptor de la informació, millor serà l'ús d'instruments personals als que es pot accedir.

Conseqüentment, el projecte ha de tenir una estratègia que s'adapti a l'audiència, disposada a acceptar i a entendre que existeix realment una cultura així i valorant les diferències notables amb la nostra. Com més concreta sigui la informació al respecte, millor. S'ha de tenir constància de qui són, on es localitzen i com volen reaccionar davant d'un fet així: volen saber-ne més? Una major concreció d'aquests àmbits ens donarà peu a permetre perfilar amb major deteniment i encert les nostres accions amb la finalitat de que s'adaptin més a aquest públic. L'audiència, és a dir, el col·lectiu que rebrà la informació ha de tenir els braços oberts per rebre-la.

Després de definir aquest públic objectiu i estudiar el perfil de les persones que poden interioritzar aquesta informació, s'ha d'adaptar l'estratègia de comunicació a aquesta audiència, ja que el contingut ha de ser entregat a ells amb la finalitat de despertar consciències.

La combinació d'instruments que es poden utilitzar és molt variable, per això s'han d'analitzar els instruments que s'adequin també a la informació, amb la finalitat d'entreveure el que pot funcionar i el que no, posant en una balança les ventatges i els inconvenients que es poden trobar, creant una amalgama d'eines adequada per assolir els nostres objectius.

Seguidament, al comprovar els diferents avantatges d'unes eines o altres, s'ha de determinar el pressupost finalment escollit. S'ha de basar en el projecte final, adaptant-nos a les restriccions i coneixent quant necessitem per aconseguir els objectius del projecte.

Per acabar, arriba la fase d'execució i control del propi projecte, la comunicació i informació sobre aquesta cultura sahrauí tan diferent a la cultura catalana. En aquesta etapa es realitza tot el que s'ha dissenyat en el procés de planificació, i seguidament s'ha d'anar controlant, avaluant i reavaluant tots els resultats obtinguts, realitzant els canvis que es requereixin per millorar l'instrument comunicatiu.

4. Metodologia

El treball s'ha realitzat d'acord a la hipòtesi inicial i als diferents objectius. Després de tot el treball de recerca i documentació, per poder entreveure com podria ser el diàleg entre aquests dos pobles tan diferents i a quina eina es podria recórrer per posar-los en contacte, toca passar per dos etapes: com s'ha agafat la informació i quins criteris s'ha decidit utilitzar per analitzar aquesta mateixa informació amb la finalitat de resoldre la hipòtesi i aconseguir els objectius establerts a la introducció.

A la metodologia s'explicarà pas a pas el que s'ha fet per arribar a les respostes actuals obtingudes i com s'ha documentat el treball de camp per obtenir el resultat final. Per començar a desenvolupar com s'ha assolit aquesta informació s'explicarà el procés que s'ha realitzat per obtenir els diferents objectius planificats i esmentats des de bon inici.

El primer objectiu era esbrinar en quin tipus de públic s'havia de centrar aquesta font comunicativa, coneixent el perfil de persones potencialment interessades en el que es vol difondre. Com d'informades n'estan aquestes persones fins avui en dia sobre la problemàtica del Poble Sahrauí? Per esbrinar això, s'ha realitzat una enquesta que ha estat enviada a 100 persones, via *formulario google*, en les quals es preguntava el següent: Edat? Coneixen la problemàtica? Com l'han conegut? Els hi agradaria conèixer-la? Com? A partir d'aquests resultats es sabrà si hi ha gent que realment vol informar-se i el més important, amb quina eina vol rebre aquesta informació.

Per realitzar aquestes enquestes, s'ha abastat un públic bastant ampli en el que fa referència a l'edat. També, s'ha intentat que participes bastanta gent per tenir diverses opinions, per així poder gaudir de més possibilitats.

Les preguntes de les enquestes també poden servir per entreveure que s'ha fet fins aleshores, ja que hi haurà un sector de la població que se'n haurà assabentat d'alguna manera, i en conseqüència, es podrà destapar quins aspectes podrien millorar segons les seves perspectives.

Quina seria la eina ideal per informar? S'ha de veure el treball fet fins aleshores i l'èxit obtingut segons el criteri de la població. S'ha elaborat un marc conceptual en el que s'han investigat teories ja realitzades per

plantejar la pròpia teoria innovadora, accedint a material que ha proporcionat diferents eines comunicatives que han facilitat com gestionar el tipus de públic que tenim o que podem tenir per aplicar-li una determinada eina o una altra.

El segon objectiu consistia en parlar amb la gent que s'ha mobilitzat fins avui en dia per lluitar per la causa i transmetre el conflicte: què s'ha fet fins avui i quins resultats ha obtingut. Per fer això, s'ha volgut contactar amb Sahrauís residents a la ciutat del riu Onyar i els voltants i també amb membres de diverses entitats i pares d'acollida d'infants Sahrauís durant els estius amb el programa Vacances en Pau. Per aconseguir aquests propòsits, en primera instància, s'han realitzat diverses entrevistes aquí a Girona, però primer s'ha pensat molt bé quin perfil de persones havien de ser entrevistades dins d'aquests trets generals esmentats anteriorment.

Inicialment, es va contactar amb ACAPS (Associació Cooperativa d'Amics del Poble Sahrauí), l'entitat coordinadora vigent a tota Catalunya, la qual té un lligam molt fort amb el Sàhara Occidental. La membre d'ACAPS entrevistada és la Pilar Buil, una de les coordinadores que ja porta molt de temps dintre l'entitat i que va any rere any als campaments. Aquest diàleg amb la capdavantera de l'entitat va revelar la importància que tenen els nens, els petits ambaixadors de la causa que arriben cada estiu, durant juliol i agost i que en total són aproximadament uns 600 infants, repartits per tota Catalunya. Quan aquests venen, es realitza, un dia de Juliol una jornada, una festa i celebració, on es reuneixen tots i comparteixen el seu petit país aquí a Catalunya. Aquesta jornada és oberta i tothom pot acudir-hi.

A part, també s'han visionat fonts documentals i s'ha anat a jornades, reunions i diferents xerrades organitzades per ACAPS. Després d'obtenir tota aquesta informació mitjançant les entrevistes i també les enquestes, s'ha seguit investigant i documentant el treball de camp amb llibres i lectures d'articles. Aquesta part abraça el tema de la interculturalitat, el diàleg entre el poble català i espanyol. S'ha anat veient com és el lligam i a la vegada comprovant com el sentiment de responsabilitat de la gent espanyola funciona com a motor d'aquests moviments solidaris. El diàleg funciona des de l'inici del conflicte, i és més, ja funcionava durant el Sàhara Espanyol.

També s'ha intentat tractar una mica el tema de la identitat del refugiat sahrauí, entreveient quins són els punts forts i febles, i què ha significat aquesta etiqueta per la població. El tema de la seva identitat condiciona aquest diàleg, ja que la seva essència s'ha anat forjant en un territori provisional, que és així en part per actuacions espanyoles i internacionals. També s'han analitzat les identitats paral·leles de ciutadans sahrauís que viuen ara a Catalunya. S'ha estudiat com se senten, on tenen les seves arrels i com de difícils ha estat definir aquesta procedència i identitat. Aquests estudis han servit per seleccionar quin contingut transmetre mitjançant l'eina, és a dir, què explicar al objectiu final a part del conflicte i els trets característics d'aquesta cultura. Per realitzar aquesta part, s'han realitzat entrevistes a sahrauís que viuen a Girona amb perfils totalment diferents però amb amor i treball constant cap al seu poble. Aquestes noies i les seves respectives declaracions, han servit per parlar de la interculturalitat i han ajudat a forjar i definir el diàleg entre el poble català i el sahrauí, narrant tant les diferències com les similituds d'aquestes dos cultures diferents.

A més a més, a través d'aquestes diverses entrevistes i investigacions, s'ha comprovat que a Girona ciutat hi viuen tres famílies sahrauís. Tenen una comunitat molt ferma i compacte, viuen com als campaments però aquí. Tenen les mateixes tradicions que la gent que viu als campaments i quan entres a la seva llar sembla que et traslladis allà. Aquestes famílies van venir a Catalunya a treballar després d'haver tingut la oportunitat d'estudiar a Cuba o a Algèria. Membres d'aquestes famílies podrien ser la Cafia o la Fatuma, dos sahrauís que viuen a Girona amb les seves respectives filles, fills i marits.

Després, també hi ha noies i nois que s'han quedat amb el Projecte *Vacances en Pau* per qüestions de malaltia o patologies, prorrogant la seva estància, i que ara viuen amb una família catalana. Tenen una identitat i un sentiment de pertinença molt diferent a les famílies sahrauís que viuen a Girona. Viuen com la gent occidental, però segueixen lluitant i participant de manera activa a la causa. Cooperen molt amb ACAPS i són membres actives de l'entitat. Aquestes noies que s'ha conegut per realitzar l'assaig són la Hannah i la Buha.

Seguidament, durant l'estada als campaments per setmana santa, es va poder completar tota la informació rebuda a les entrevistes que s'havien realitzat a Catalunya. A l'hamada algeriana es va entrevistar en Jatri (membre del Frente Polisario), la Galia (estudiant sahrauí a Alger), en Neima Hamadi (un noi jove que

parla de les seves possibilitats de formació i possibilitats laborals com a sahrauí), al president de l'Alliberació dels Presos Comuns a Rabuni, a la coordinadora Maria Pérez de la Raya (membre de l'Asociación de Navarra de Amigos del Sáhara que havia estat recentment a la Zona Ocupada), i a Fatuma, alumna de la *madrassa*² de Farsia. Em vaig centrar en aquesta gent concreta perquè, tot i viure tots als campaments, tenien un perfil que podia facilitar molta informació. Havien estudiat a llocs diferents, havien viscut l'èxode (o no), havien viscut als campaments, al Sàhara Ocupat i fins i tot al Sàhara Espanyol. Participaven d'una circumstància de refugiats imposada, s'estaven formant als campaments o coneixien les lleis internacionals i la trajectòria i el vincle encara amb Espanya. La intenció de les entrevistes era treure el màxim de suc de la persona entrevista per poder completar la meua recerca.

Aquest objectiu cerca trobar a gent implicada directament amb la causa que pogués portar-nos cap a altre gent, tant la catalana solidaria, com la sahrauí que viu a Catalunya, com la Sahrauí que viu als camps de refugiats. La intenció és tenir constància de quins moviments s'han realitzat, per poder-los millorar i persuadir a la gent perquè accedeixi a ser informada sobre el tema. Tot i entrevistar la Pilar, molts testimonis i cooperants o membres d'ACAPS han explicat com funcionava l'associació, de manera que he pogut valorar què funciona i què no durant algunes reunions o trobades.

Per últim, es va decidir sobre la marxa entrevistar a en Carlos, coordinador de l'antiga associació *Lembarki* a Palafrugell, i a la Marta Padrós, mare d'acollida al mateix municipi que ha narrat la seva experiència. S'ha centrat en la localitat de Palafrugell al tenir constància de que aquest projecte s'havia estavellat, amb la idea de promoure l'eina comunicativa a través d'aquesta entitat per oferir-li continuïtat, després de saber que ha estat adormida durant un curt període d'escassetat, despertant-la i despertant també la població perquè s'hi impliqui.

L'any 2003 es va formalitzar un conveni d'amistat i agermanament entre l'Ajuntament de Palafrugell i la Dayra de *Bu Craa* (El Aaiún). L'Ajuntament de Palafrugell s'ha implicat durant anys en la problemàtica sahrauí en la millora de les condicions de vida dels seus habitants, prioritzant les emergències, alimentació i sanitat.

---

² Paraula que denomina l'escola als campaments de refugiats.

Actualment, a diferents zones seria essencial reactivar aquest projecte, no només a Palafrugell. Tanmateix, per la proximitat a aquest municipi i per la coneixença dels motius de la fracturació dels projectes que portava i la situació actual, s'ha decidit centrar el programa comunicatiu en aquest poble.

Aquest model propi de cooperació amb el Sàhara es realitza d'acord amb les possibilitats de la pròpia entitat i amb l'ajuda i cooperació que obtenen de tots els que estan interessats amb ajudar, sobretot amb el que fa referència amb les necessitats canviants de la zona dels campaments de refugiats. Per diversos problemes s'ha deixat de fer i la intenció és tornar a produir aquest vincle entre l'associació, l'Ajuntament de Palafrugell i alhora amb *Bu Craa*.

Després d'aquests dos objectius i el mètode que s'ha utilitzat per resoldre'ls, s'ha pogut esbossar l'objectiu general, el propòsit que encapçalaria la hipòtesi: la planificació de l'eina informativa després del estudi exhaustiu dels diferents instruments comunicatius, les entitats, els testimonis vivencials i l'actuació de l'estat.

5. Resultats

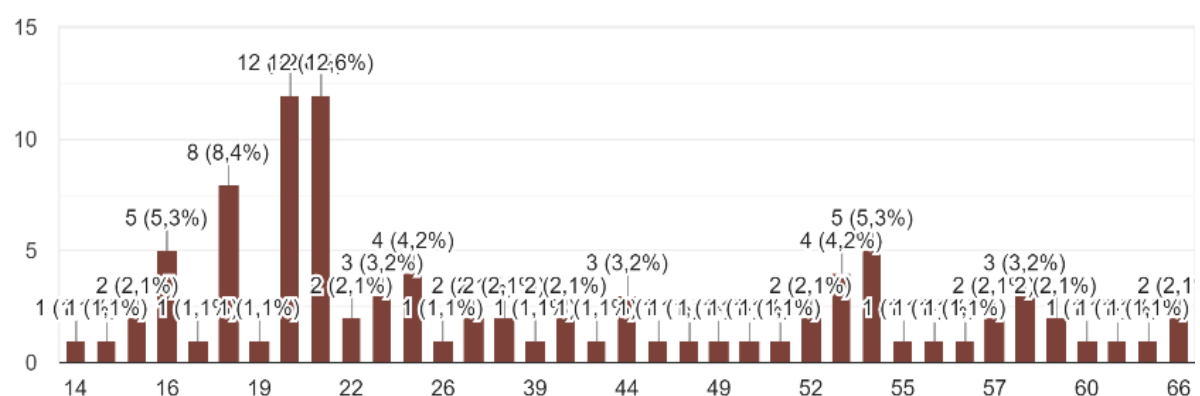
Com ja s'ha dit amb anterioritat, els governs del període democràtic no han estat capaços de dialogar ni oferir una resposta reivindicativa pel Poble Sahrauí. Han actuat sempre sense defensar els interessos i tampoc s'han enfrontat al govern del Marroc per aconseguir una resolució del conflicte. Així doncs, el treball pretén projectar l'eina comunicativa encarada a les entitats i el moviments solidaris informatius, que són qui destinen els diners, suor i temps a aquest poble.

El primer objectiu dels resultats era averiguar com incrementar l'interès, i en conseqüència, analitzar el públic més interessat i l'eina que s'adequava més. Per això es va realitzar el formulari a través del *doodle* esmentat anteriorment, per aconseguir albirar quin tipus de públic volia rebre la informació i com era aquest públic. Es va enviar i difondre el formulari a través de les xarxes socials i van respondre concretament 100 persones.

Les preguntes de la enquesta són: Quina edat tens? A quin sexe pertanyes? Coneixes la problemàtica sahrauí? Si és que sí, com l'has conegut? Com t'agradaria saber-ne més?

Els resultats de les estadístiques són els següents:

Quina edat tens?

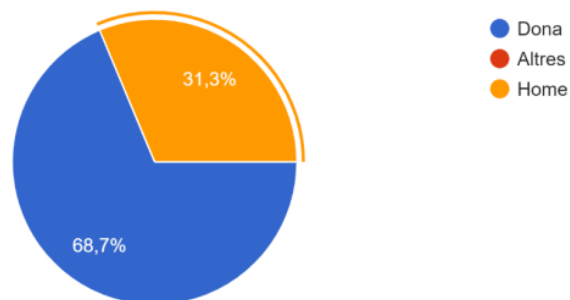

Començant per la primera pregunta sobre l'edat, es pot afirmar que el públic analitzat ha estat molt variat. De fet, s'ha intentat que fos així per abastar més sensibilitat i coneixements. La franja d'edat que més ha respost és la més joveneta, 24 resultats de persones d'entre 20 i 21 anys. Tot i així, hi ha nenes i nens de 13

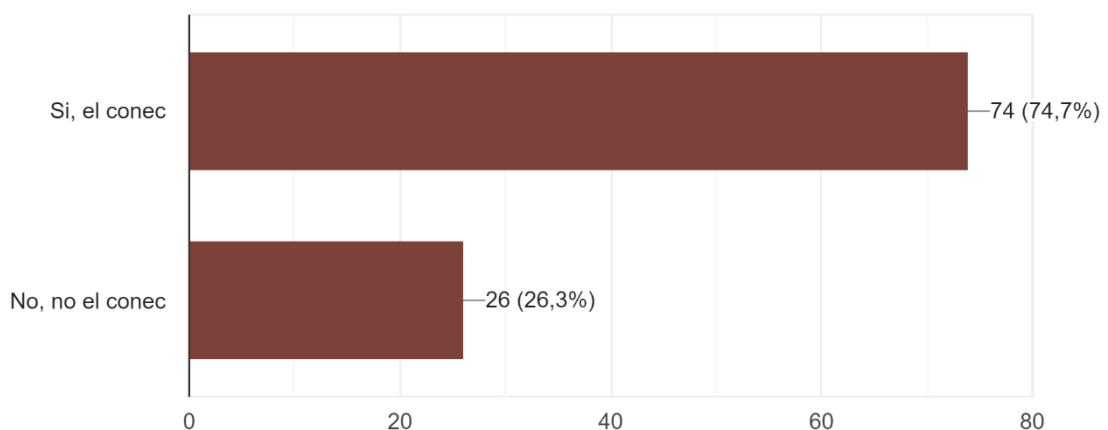
i 14 que també han respost, i així fins a 65 anys, tot i que són un número més reduït de persones les que han participat. S'ha intentat que el públic sigui de diferents edats perquè hi hagi opinions més diverses i reflecteixin diferents maneres d'entendre el conflicte.

Les respostes en referència a pertànyer a un sexe o altre, retraten el nivell de participació femení envers el masculí: han respost moltes més dones, un 68'8%, mentre que la resta són homes.

A quin sexe sents que pertanys?

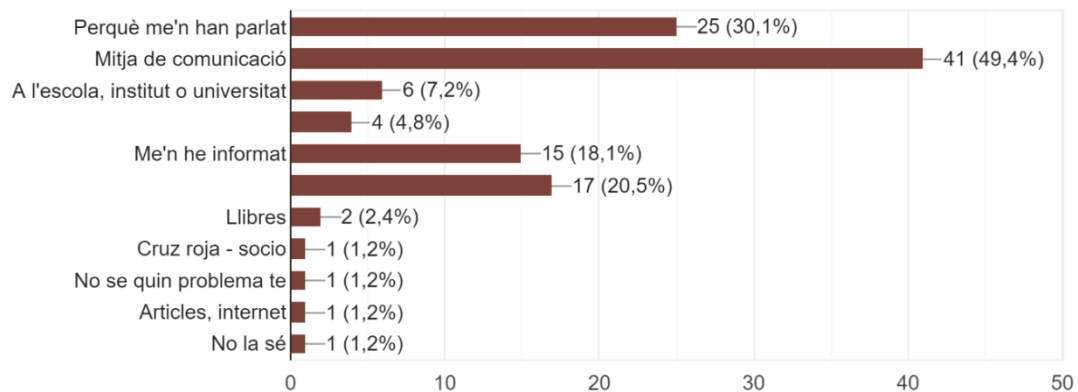
Coneixes el Poble Sahrauí i la seva situació?

La següent pregunta *coneixes la problemàtica sahrauí actualment?* té respostes molt interpretables. Pots conèixer la causa sahrauí, però a part de saber que hi ha aquesta societat marginada l'individu occidental no en sap res més. Però tot i així, el 74'4% en sap alguna cosa, per molt breu que sigui. El 26'3 no la coneix.

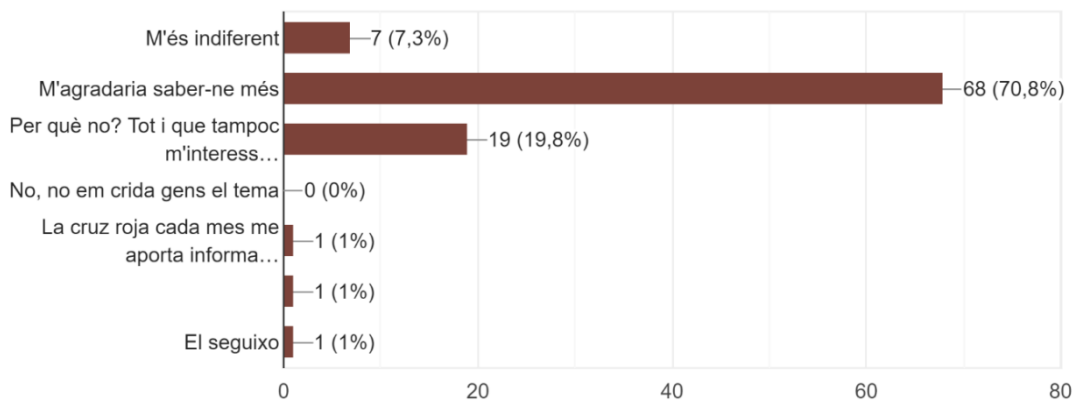
La següent pregunta fa referència a com l'ha coneguda el que en té constància, i aquests són els resultats:

Com vas conèixer la seva problemàtica?

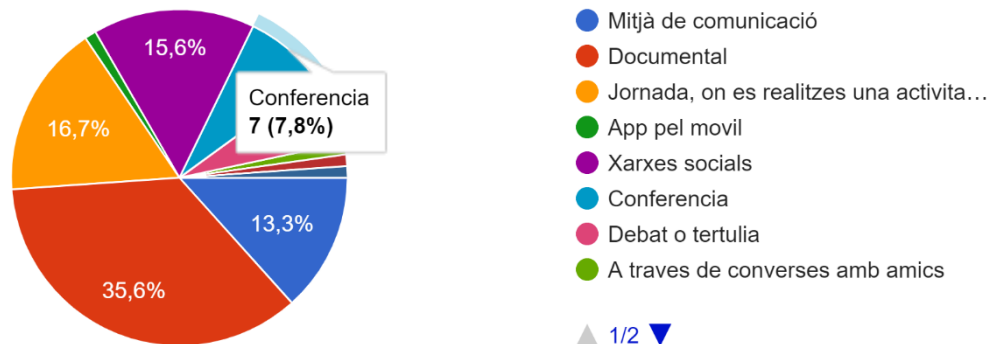
El 70% voldria saber-ne més. Al 27% li és una mica indiferent. Es podria mirar d'esbrinar com aconseguir que li interessi el tema a aquest 27%, tanmateix és millor centrar-se en el públic que està disposat a saber-ne més per obtenir millors resultats.

T'interessaria saber-ne més?

Com t'agradaria conèixer aquesta situació?

I per últim, com li agradaria a aquesta audiència conèixer la situació. Guanya l'eina de font audiovisual, seguida per les jornades. La gent no es vol mobilitzar de casa per venir a aquests llocs, prefereix veure un *film* en la seva intimitat i privacitat. Totes les opcions han estat seleccionades: mitja de comunicació, documental, jornades, *app* del mòbil, xarxes socials, conferències, debats o tertúlies, etc., i cap ha quedat marginada.

A partir dels resultats recollits, i després de reflexionar amb deteniment sobretot amb l'última pregunta – com t'agradaria rebre aquesta informació?- i les diferents opcions, s'ha decantat per un projecte comunicatiu o un altre. Aquesta selecció de l'eina comunicativa sorgeix després d'haver estudiat i rellegit diversos articles sobre la Comunicació Cultural, assabentant-me de com funcionen els materials informatius i quina eficàcia poden tenir. Es va decidir fer una activitat presencial a mesura que s'anava investigant, per així poder gaudir del diàleg català-sahrauí en directe gràcies a la presència de joves sahrauís que vindrien a presentar la jornada.

Tot això s'ha decidit resolent el segon objectiu, que consistia en informar-se sobre el que s'havia fet fins aleshores i el que havia funcionat o no. El resultat estava encapçalat per una majoria de públic que vol ser informat a través del documental, tanmateix, tot i no descartar aquesta idea, ja que segurament es recorrerien a imatges d'arxiu per adornar la jornada, s'ha pres la decisió de comunicar aquesta causa amb la veu d'un testimoni que ha viscut el conflicte d'aprop després d'haver entrevista a molts individus que han explicat que la presència de sahrauís és la que més t'apropa al conflicte.

Després de totes aquestes decisions i a partir de tot el material recollit al Sàhara i dels resultats obtinguts en les diverses investigacions que s'anaven esbossant, es va anar veient què es volia comunicar, com comunicar-ho i a qui comunicar-ho. El treball de camp i l'experiència durant l'estada als camps de refugiats durant vuit dies ha facilitat tota comprensió sobre les diverses tradicions, la quotidianitat i el contrast cultural amb el poble català que ha de rebre aquesta informació. El projecte era molt definit, volia comunicar la situació. Tanmateix, la tasca també ha estat seleccionar què prioritzar a l'hora de comunicar i com fer-ho. Més enllà del conflicte armat i les conseqüències i situació actual, la intenció era parlar també dels trets més importants d'aquesta cultura. El que es vol és fer entendre com viu el dia a dia aquesta població, feliç tot i les mancances que puguin patir. Per això en programar la jornada s'ha tingut en compte realitzar les tradicions més destacables de la cultura sahrauí, com bé poden ser l'elaboració i pendre el té o com muntar una haima.

A partir d'aquí havia de seleccionar què comunicar i quina eina era la més eficaç per fer-ho. Per això, s'han analitzat els vincles interculturals catalans i sahrauís, per veure què s'ha fet, què funciona, i quines coses hi ha en comú entre un poble i l'altre perquè es pugui entendre millor. Per fer aquest pas, s'ha estudiat el diàleg entre un poble i l'altre i la convivència durant la colonització espanyola al Sàhara Espanyol i el nivell cooperatiu actual. La intenció era entreveure les diferències entre una identitat catalana i una sahrauí, per expressar com se sent un refugiat al tenir un poble com l'espanyol al costat o a les seves mateixes arrels, accentuant les connotacions positives, amb la finalitat d'esdevenir un paper protagonista en el projecte. D'aquesta manera, el sentiment de pertinença d'un individu sahrauí obrirà al poble català la porta a conèixer el testimoni més viu del desert, on gairebé tot és mort, menys el propi "refugiat" durant els darrers 45 anys amb les seves narracions vivencials.

En el moment d'esbossar què és el que la gent necessita saber, s'han utilitzat els següents punts per explicar-ho:

- Què té a veure el Poble Espanyol amb el Poble Sahrauí. Context polític, social i econòmic.
- S'utilitzarà el discurs estratègic de supervivència al genocidi marroquí, fent referència al poble sahrauí com poble marginat i oblidat.
- Com actuen les potències europees.

- En quines condicions viu el poble sahrauí, explicant la realitat, el dia a dia, la quotidianitat, la falta de recursos mèdics i de formacions. L'extens desert i la impedimenta a sortir del propi terreny àrid.
- Quines són les tradicions més importants del poble sahrauí? (El té, la hennah, la haima, la vestimenta, el menjar...)
- Com se sent un refugiat sahrauí.
- Com de feliç és tot i les seves mancances.

Després de definir el què, s'ha intentat definir el com. Els resultats de les enquestes, com s'ha dit reiteradament, van sortir molt favorables a la font audiovisual, seguit per les jornades amb un tant per cent inferior. Durant l'estada al Sàhara, es van recopilar moltes imatges que es té la intenció de projectar a les jornades com a recopil·lació de material fílmic.

A aquesta jornada també acudirán membres d'ACAPS que amb la seva gran dedicació explicaran les pròpies experiències i la situació actual als camps de refugiats. A més a més, tindrem el privilegi de gaudir de la presència de Sahrauís que voldran parlar de les seves vivències i de com són les vides de les seves famílies als campaments o a la Zona Ocupada. El seu testimoni serà molt rellevant per entrar en contacte amb el problema i conscienciar a la població del que succeeix al territori dels campaments i al Sàhara Ocupat.

Seguidament, també es faran tastets de té, es muntarà una haima, i hi hauran diferents activitats pròpies de la cultura i tradició Sahrauí en forma de tallers. Tot estarà ambientat com si la *Jornada Projecte Mil Estrelles* fos als campaments de refugiats. Amb això s'intentarà crear un vincle més fort i una conscienciació més potent al poble català, obert a saber sobre aquesta gent, sempre tan contenta de què algú expliqui què passa en les seves terres, tan oblidades. L'autenticitat de diverses Sahrauís ens acompanyarà tota la velada, utilitzant la seva experiència com a capdavantera de la jornada.

Per fer aquesta jornada es farà difusió per les xarxes socials mitjançant un discurs persuasiu que serà emotiu i raonable. La intenció és que acudeixi com més gent millor intentant acaparar el màxim públic possible. Les eines de difusió seran les xarxes socials (facebook, instagram, twitter...).

La intenció és reactivar un constant fil informatiu innovant amb algun projecte comunicatiu. La finalitat principal és aconseguir més nivell de participació dins de les mateixes entitats mitjançant la

informació facilitada. No obstant, no és tan important la participació com sí ho és la conscienciació. Destapar i fer ressò del que passa, tot i que la gent no s'hi impliqui, que en sigui conscient. Per fer això, s'ha centrat el projecte al municipi local de Palafrugell al comprovar que el lligam amb els campaments era més feble i molts projectes havien minvat per la poca participació ciutadana durant els darrers anys. Així doncs, s'ha decidit que es realitzaran unes jornades, anomenades *Mil Estrelles*, on s'explicaran tots els punts esmentats anteriorment per apropar la població a la causa i amb la finalitat de reconstruir aquest vincle i establir una constància entre Palafrugell i la Wilaya de *Bu Craa* (el Aaiun), intentant tornar a reconduir les diferents gestions que es realitzen als campaments des d'aquí. Tot sorgeix de la voluntat de fer ressò d'aquest problema, per així oferir una continuïtat informativa.

El *Projecte Mil Estrelles* vol seguir amb aquest agermanament aportant l'ajuda necessària al poble Sahrauí. Recentment, alguns representats de l'entitat cultural han pres la dura decisió d'abandonar el projecte per dos motius: la falta de famílies d'acollida i la falta de voluntariat. Per altra banda, aprofitant el meu interès per un projecte de característiques molt semblants, se m'ha comunicat que es poden agafar les regnes d'aquest projecte i començar una renovació cap a un nou projecte que seria el mateix però amb organitzadors diferents, en aquest cas jo com a coordinadora capdavantera de l'entitat. El fet de mostrar interès en un territori molt semblant amb uns objectius tan equitatius m'anima a continuar amb el projecte que en Carles ja no pot seguir. Així que em proclamo, degut a aquesta oportunitat que se'm presenta, nova membre de l'entitat cultural junt amb la Nuri i la Cris (membres d'ACAPS Baix Empordà).

Ara es parlarà sobre el projecte *Mil Estrelles*, un esbós del que és vol fer després del material obtingut. Aquest és, per tant, l'objectiu general, l'eina comunicativa trobada per difondre la causa:

PROJECTE MIL ESTRELLES

A) Justificació del projecte: Com tracta el problema identificat? Quines són les finalitats socials i els valors del projecte?

El tractament del projecte Mil Estrelles es durà a terme realitzant unes jornades a la zona de Palafrugell (zona on es desenvoluparà el projecte) amb activitats per a tothom i intervencions de persones sahrauís, informant i conscienciant al públic present.

Aquestes activitats acaben complint en primer lloc la primera finalitat, que és informar i convidar a la població a conèixer el Poble Sahrauí, la seva situació i tradicions, i en segona instància, també té com a finalitat reactivar el projecte informatiu continu abandonat anteriorment.

B) Objectius generals: Què es pretén assolir amb aquest projecte?

El Projecte Mil Estrelles pretén en primera instància i ja esmentat amb anterioritat, donar a conèixer la situació de la problemàtica del Sàhara, donar a conèixer el ressorgiment del projecte establint els seus criteris, funcionament i la conscienciació de la població de cares al futur i cercant una continuïtat pel projecte. També en segona instància, es vol assolir un índex major d'ajuda i voluntarietat, ja sigui directa (acollint) o indirecta (col·laborant de qualsevol altra forma, també durant l'any).

- Donar a conèixer la situació de la problemàtica del Sàhara
- Voluntat d'assolir un índex major d'ajuda i voluntariat

Objectius clars generals:

1. CONSCIENCIAR

2. FER-NE RESSÓ

3. REACTIVAR UNA CONTINUÏTAT INFORMATIVA AL MUNICIPI DE PALAFRUGELL

C) Objectius específics: Aquests objectius es deriven dels anteriors, però són concrets i quantificables, assenyalen les accions i activitats a realitzar durant cada etapa del projecte.

Accions i activitats:

- **20 de setembre:** Participació i col·laboració a les *Jornades Mil Estrelles* de Palafrugell a la Bòbila.

- Activitats: Elaboració d'una haima, cuina de tastets, tallers de hennah, balls i cants sahrauís, ritual del té constantment, possibilitat de provar-se una melfa, tallers de narracions de contes, activitats i dinàmiques per entendre la història...
- A continuació, xerrada d'assistents sahrauís a la jornada i de les representats d'ACAPS Girona. Presentació contínua d'imatges amb un projector dels campaments i la seva gent.

-Després del 20 de setembre amb la intenció d'assolir una continuïtat informativa del projecte:

- Realitzar més jornades per guanyar més gent participant.
- Organitzar rutes i marxes amb el conveni amb entitats de Palafrugell per guanyar pressupost.
- Organitzant festes per reclutar fons.

D) Localització: Quin és el territori o territoris d'actuació del projecte i quines característiques presenten?

El projecte es durà a terme a Palafrugell, tant les jornades com la intenció de reactivar el projecte diluït. L'esdeveniment, concretament, tindrà lloc a la Bòbila, lloc on es gaudeix d'un espai gran, envoltat de comerços de restauració i caracteritzat per una gran afluència de trànsit de gent.

E) Infraestructura: En quins espais es treballa?

Els espais escollits per treballar són espais de gran afluència de gent si parlem de jornades o esdeveniments de qualsevol tipus i, en cas de dur a terme més jornades, els espais seran els proporcionats per l'Ajuntament de Palafrugell (encara a concretar).

F) Explicar la relació entre el projecte i el territori d'actuació. De quina manera els espais on té lloc el projecte són adequats per a realitzar els objectius? Es tenen en compte els altres agents culturals que actuen al territori?

És un espai amb una ubicació adient per a dur a terme els objectius del projecte i és un espai assenyalat a Palafrugell en múltiples ocasions per realitzar tot tipus d'esdeveniments: des d'arts escèniques, concerts, fins altres activitats de caire social.

De fet, en el cas de la jornada celebrada el 20 de setembre s'aprofitarà també aquest espai perquè és on es realitzen cada any les Jornades Solidàries establertes per l'Ajuntament de Palafrugell i, per tant, la gent ja té constància de que es fan en aquesta ubicació concreta, esdevenint una ocasió molt favorable per realitzar les jornades.

G) Equip humà: Quines persones coordinen el projecte?

En aquest cas, la persona que coordina el projecte és:

Irene de las Heras

Tanmateix dins del Projecte Mil Estrelles col·laborem amb l'ajuda de ACAPS Girona, junt amb la Pilar Buil, la Maria Àngels Bosch i la Montserrat, coordinadores de l'entitat a Girona, junt amb la Nuri i la Cris, coordinadores a la comarca del Baix Empordà.

També gaudim del suport de diverses entitats Palafrugellenques que col·laboraran amb nosaltres per dur a terme les activitats (Ex: Indika, Birres Braves, Trompats...).

I) Beneficiaris: Quina població o sector social es beneficia d'aquest projecte? De quina manera?

Creiem que tots els participants que decideixen assistir a la jornada es beneficiaran degut a la informació que rebran, la intencionalitat es veurà reflectida al projecte i en l'aprenentatge de termes desconeguts (tradició i cultura sahrauí, context que pateixen, etc.).

Paral·lelament també ens beneficiem nosaltres com a coordinadors del projecte, ja que tindrem un concepte més clar del que pensa la gent, de si pot sorgir l'efecte que volem aconseguir i de la implicació que els participants vulguin dedicar-hi. També, al ser un tema del nostre gust, ens satisfarà saber que s'ha assolit un progrés i que estem ajudant a una causa tan necessària.

J) Participants: Qui participa del projecte? De quina manera?

La participació del projecte Mil Estrelles la conjuntaran tant els col·laboradors com qualsevol persona que hi vulgui assistir. L'entrada és oberta a tot el públic, de manera que qualsevol participant podrà col·laborar en les activitats i interactuar amb la resta d'assistents, afavorint la integració i fent una petita simulació de poble sahrauí.

Pel que fa a la participació posterior, en cas de reactivació del projecte:

- L'Ajuntament de Palafrugell
- ACAPS
- La Diputació de Girona
- X conveni col·laborador (segons quin Ajuntament)
- Col·laboració de diverses entitats de Palafrugell o voltants

K) QUAN? Cronograma: Quan es fan les activitats? Quina sostenibilitat tenen?

Les activitats de les jornades del Projecte Mil Estrelles es duran a terme:

1. El proper 20 de setembre.
2. Les altres jornades que es volen realitzar posteriorment (encaraa concretar, ja que es pensaran segons com vagi la jornada inicial) del Projecte Mil Estrelles, també seran activitats per conscienciar a la població de la causa sahrauí. Aquí entràriem en l'apartat de avaluar com ha anat la jornada per realitzar els canvis que es requereixen en referència al que no ha acabat de funcionar o per seguir fent el que ha donat bons resultats.

La qüestió és començar amb una jornada inicial que sigui el motor principal per realitzar a partir més activitats, oferint una continuïtat al projecte i una conscienciació constant de la situació del Poble Sahrauí.

6. Discussió

Tot i la quantitat de diferències, el poble català i sahrauí són dos pobles que s'entenen molt bé. Hi ha un diàleg molt fluït, els sahrauís són molt hospitalaris amb la gent que els ajuda i amb la que no també. S'ha estudiat amb profunditat aquest poble entenen que la causa colonitzadora espanyola, és a dir, concretament els anys que Espanya va controlar el territori no queden com un rebuig cap al poble espanyol, ja que la coexistència dels dos pobles en el mateix territori sempre va ser harmoniosa. El que es recorda amb més fredor és l'abandó i la decepció de què el govern espanyol mai hagi intervingut davant la decisió del Marroc. Tot i així, aquest fet no dificulta el diàleg entre una cultura o altra, ja que tenen constància de la diferència entre els interessos de l'estat i els dels ciutadans.

La qüestió era comunicar que existeix una cultura així per els que no en tenen constància, remarcant que no són tan lluny de nosaltres perquè comparteixen i estimen el que és nostre, ja que un dia els va fer feliços. Tot i distanciar-nos físicament, de trobar-nos en continents diferents i tenir tradicions totalment distintes, els sahrauís són molt similars a nosaltres per les formacions rebudes al Sàhara Espanyol. Ells i elles se senten inevitablement pròxims al nostre país pels fets remots passats que van unir als nostres dos pobles i també per la quantitat d'ajudes que les cooperacions espanyoles els hi ofereixen. A més a més, el fet que guardin el DNI i passaport espanyol en una caixeta metàl·lica amb una gran dedicació ja ens porta a entendre que senten inevitablement que compartim el mateix lloc de procedència, per molt llunyà que ens sembli a nosaltres.

Per ells no hi ha vida més enllà de l'extens i àrid desert. El mur de la vergonya té tota relació amb la pròpia formació de la identitat sahrauí, i a més a més, no només n'impedeix la sortida, sinó que també impedeix el diàleg amb aquells pobles que donen suport al manteniment d'aquest mur. El mur de la vergonya per a ells és la personificació de sotmetre a una persona a un territori, és impedir-ne la sortida, privar-la de conèixer. Espanya dona suport a aquest mur, però molts sectors de la població espanyola no. Retenir una persona, la seva llibertat i sentiment de pertinença a un territori és obligar-la a estimar casa seva perquè és l'únic que coneix, on ha crescut, on ha sentit i ha après. Tanmateix i simultàniament, és incitar al individu a abandonar la seva llar perquè sempre s'ha trobat clausurat en ella, sense alternativa, i a més a més, sabent que

aquest terreny desèrtic és un lloc que hauria d'haver estat provisional durant un període molt curt de temps però que al final s'ha allargat més de quatre dècades.

Després de tots els resultats obtinguts i de l'esbós del projecte que és vol crear, es pot entrar en discussió sobre el resultat, ja que hi ha una incongruència. A la part de les enquestes i les estadístiques, va sortir com a resultat que la gent preferia una font audiovisual a l'hora de ser informada, tanmateix, s'ha seleccionat una altre instrument informatiu pel projecte al haver investigat i deduït que podria ser més eficaç que el documental, el més reclamat a les enquestes.

S'ha considerat que comunicar aquest problema en un punt de trobada és més factible, ja que es poden discutir les coses que no quedin clares i fer una interpretació correcta de la situació des del testimoni d'un membre que pertany a la pròpia cultura. També és més emotiu i raonable, ja que la pròpia veu sahrauí és molt important i en proximitat té més resultats. El discurs persuasiu des d'un testimoni que ha viscut el problema sempre arriba a més persones.

El pensament crític sobre aquesta decisió al realitzar el projecte s'estableix per sobre de les bases d'haver conegut aquesta gent i d'entendre i tenir constància de com actuen i com parlen del seu poble. El seu discurs i testimoni pot arribar molt més enllà que qualsevol altre eina informativa que no pugui gaudir de la presència de les seves declaracions. És per aquest motiu que s'ha decidit realitzar el *Projecte Mil Estrelles* i no un altre.

7. Conclusions

El tema d'aquest Treball Final de Grau era important a nivell personal com a conseqüència del lligam sentimental i els vincles amb sahrauís que viuen als campaments. Sempre, des que es té constància de la situació, s'ha considerat que el panorama actual al Sàhara no està prou visibilitzat aquí a Espanya. Tanmateix, en realitzar aquest anàlisi s'ha destapat que el que realment emmudeix la causa és el propi govern, a diferència de les cooperatives, qui realment donen veu a aquest poble, i per aquesta causa, el projecte ha anat de la mà amb el projecte de solidaritat català.

Com a conseqüència d'aquesta frustració al comprovar que no es feia ressò sobre el que ha passat i continua passant després de tants anys, es va decidir encarar el treball a esbrinar quin instrument seria el millor per parlar d'aquest poble i difondre'n la situació. Després de descartar els mitjans de comunicació, es van haver de descartar totes les altres possibilitats de difusió (creació d'una app, tertúlies, conferències...) per voluntat del mateix públic i també per decisió pròpia al investigar com seria el aquesta mateixa audiència i a quin instrument es podria adaptar millor. Ara, gairebé havent acabat el treball, es pot afirmar que s'han aconseguit els objectius esperats i proposats a la introducció, ja que s'ha elaborat un projecte amb data concreta i activitats i finalitats específiques.

Com ja s'ha dit reiteradament, el projecte final no va molt cenyit a les voluntats del públic reflectits a les estadístiques de les enquestes. Tot i així s'ha considerat que l'eina informativa final està ben escollida i que s'ha basat aquesta en les pròpies experiències, ànlisi i en les fonts documentals per escollir aquest mitjà d'informació.

La trobada de dos cultures com la catalana i la sahrauí faria que poguessin entendre's i conèixer-se mútuament. La proposta que s'ha presentat és el projecte *Mil Estrelles*, ja explicat anteriorment. Inicialment, serà una jornada que convidarà a tothom que hi vulgui assistir a ser partícep i a assabentar-se del problema. Es gaudirà de la preparació de diferents activitats lligades a les tradicions Sahrauís i, a més a més, també hi haurà Sahrauís que podran parlar del conflicte i de les seves experiències.

La proximitat d'aquests individus i l'oportunitat de gaudir en un punt de trobada de la seva companyia i al mateix temps, la presència del públic català que vol estar informat, és el detonant que ha acabat de perfilar el projecte final.

8. Bibliografia

1. LLIBRES

BARREÑADA, I., OJEDA, R. (2016). *Sahara Occidental: 40 años después*: (n.º ed.). Madrid: Libros de la Catarata.

GASULL, J., (2019). *Apátrida*. Girona: Llibres del segle.

HERNÁNDEZ, ANGELA., (2001), *Sáhara: otras voces*. Málaga, España: Editorial Algazara.

BÁRBULO, T. (2002) *La historia prohibida del Sáhara Español*. Barcelona: Ediciones Destino.

BELTRÁN, J. (2016) *La interculturalitat*. Editorial UOC, Barcelona. España.

LEANTE, LUÍS. (2008) *Mira si yo te querré*. (1a edición). España: Punto de Lectura.

GARCIA, ALEJANDRO. (2010). *Historia del Sáhara y su conflicto*. Madrid: Catarata.

2. FILMACIONS

Prieto, J., Iriarte, D., Valbuena, D., Andrés., Enrique. (Prod.), (Dir.). (2008). *El rumor de la arena* [DVD]. España.: Aitala films.

L, Alvaro. (Prod.), (Dir). (2012) *Hijos de las nubes. La última colònia*. [DVD]. España.: Candescent Films, Pinguin Films, Asociación Wild Bunch y colaboración de Canal + España y de ICAA.

3. ARTICLES

Declaració Universal de Drets humans (En català). Assamble General de les Nacions unides, 1948. Recuperat de https://www.ohchr.org/en/udhr/documents/udhr_translations/cln.pdf

Institut de drets humans de Catalunya. *Sèrie de conflictes Obildats. Sàhara Occidental*. Recuperat de <https://www.idhc.org/arxius/recerca/SaharaOccidental.pdf>

4. TESIS I TREBALLS PERSONALS

AHMED ABDALAHE., M. (2015). *El nacionalismo saharauí. de zemla a la organizacion de la unidad africana* (Tesis doctoral). Universidad de las Plamas de Gran Canaria, Gran Canaria, España.

TRASOSMONTES, V. (2011) *Los campamentos de refugiados sahrauis en Tinduf: una aproximación a la economía*. Recuperat de https://www.sem-wes.org/sites/default/files/revistas/rem29_10.pdf

CHAVES, J.I. (2014) *El Sahara como tema en los medios, la no comunicación informativa*. Recuperat de http://www.revistalatinacs.org/14SLCS/2014_actas/184_Chaves.pdf

QUERO GERVILLA, MJ. *La comunicación cultural*. Recuperado de <https://revistas.uca.es/index.php/periferica/article/view/4911/5290>

MEDINA MARTÍ, R., SORIANO DÍAZ, RL. (2015). *Activismo académico en la causa sahrauí, Nuevas perspectives en derecho, política y arte*. Recuperado de <http://C:/Users/Usuari/Downloads/Dialnet-ActivismoAcademicoEnLaCausaSaharaui-563412.pdf>

FIGUEROA VAZQUEZ, A. (2011). *Tuareg*. Recuperado de <http://www.dipualba.es/bibliotecas/pozoca/documentos/TUAREG.pdf>

LEEDS-HURWITZ, W. (2016) *Comunicación Intercultural*. Recuperat de https://centerforinterculturaldialogue.files.wordpress.com/2016/11/kc5-intercultural-communication_spanish.pdf

5. ARTÍCLES DE PREMSA

Tordera, P. (2017, febrer, 26). “Oblidats al desert”. L’ARA. Recuperado 26 de febrer de 2019, de https://www.ara.cat/suplements/diumenge/Oblidats-al-desert_0_1749425044.html

Nieto, S. (2019, juny, 24). “España tiene un sentimiento de culpa por lo que pasó en el Sahara Occidental”. L’ABC. Recuperat 24 de juny de 2019, de https://www.abc.es/internacional/abci-espana-tiene-sentimiento-culpa-paso-sahara-occidental-201906212155_noticia.html

María Carrion, C. (2005, juny, 20). “Washington descubre el sàhara”. El País. Recuperat de https://elpais.com/diario/2005/06/20/espana/1119218401_850215.html

9. Annex

ENTREVISTA A MARTA PADRÓS MARE QUE VA ACOLLIR DURANT DOS ESTIUS A PALAFRUGELL

- Quan va ser el primer cop que vas acollir nens?

El primer cop va ser al 2003 i ho vaig fer durant també l'estiu següent, el 2004.

- Per què vas acollir-ne?

Per dues raons ben diferenciades. La primera va ser perquè tenia notícia de les condicions en les que es trobaven aquets nens i pensava que estava bé oferir-los –quan és fàcil: és a dir, tenia espai a casa- la oportunitat de venir durant una temporada aquí. Jo veia una bona idea poder treure del seu àmbit vital aquests nens que viuen en aquestes condicions tan dramàtiques durant una temporada.

La segona raó era més egoista, jo tenia una filla única i pensava que també estava bé que la meva filla experimentés el que era tenir un germà: el compartir, el no ser sempre ella el centre d'atenció i a la vegada considerava que també estava bé que la meva filla conegués la realitat d'altres llocs del món, el fet de què no tothom viu tan bé com nosaltres. Van ser dues nenes diferents, en principi poden venir fins els 12 o 13 anys. Vam demanar una nena que tingués més o menys l'edat de la nostra filla, la primera va venir però ja no va poder tornar l'any següent per l'edat i per això en va venir una altra. Les dos feia molts anys que venien a Catalunya.

- Qui et va parlar d'aquest projecte?

Aquí a Palafrugell hi ha una associació que durant aquells anys era molt activa, s'acollien molts nens en aquell moment. Sempre en feien molta publicitat, feien xerrades, cartells pel poble... Tanmateix a mi me'n va parlar una noia que era monitora de la piscina, que va ser qui durant molt de temps va portar-ho i a través d'ella vaig conèixer el projecte i em va animar.

- Ha estat formatiu per tu i la teva família?

Sí que ho ha estat. Ells tenen una manera de viure totalment diferent, tenen unes prioritats que són bàsicament la supervivència. Tot és per ells molt important dins de la seva quotidianitat, com per exemple el fet d'anar a l'escola, tot i que l'escola sigui per ells un barracot.

Aprens molt, veus el món a través dels seus ulls. Coses que per nosaltres són tan normals i donem per fetes i contràriament ells ho veuen -des de la visió d'algú que no ho té- amb molta admiració, fent que tu te n'adonis del valor de les coses.

- Manteniu el contacte amb les nenes?

No... Al principi ho vam intentar però aleshores era molt difícil. Ens van donar un número de mòbil però ells canvien contínuament de telèfon, ja que tots són regalats o arribats a través de familiars. Gairebé mai hi ha cobertura allà. Ho vam intentar durant un parell d'anys, una vegada vam aconseguir parlar amb una de les tietes d'una de les noies i ens va dir que ja intentaria posar-se en contacte amb nosaltres però mai no ho hem aconseguit. A través de carta tampoc, vam escriure un parell i mai no hem rebut resposta.

- Vau establir un vincle molt fort?

Sí, amb les dues, però més amb la primera perquè va lligar més amb la meva filla al ser més tranquil·la. Es van entendre molt més.

La segona era molt més moguda, molt exuberant. Era petita i l'encantava anar molt arreglada, anava darrera dels nois i, és clar, la meva filla era més infantil i aquesta última l'atabalava una mica.

- Quina llengua parlàveu?

En castellà, ja que elles l'estudien allà a les escoles pel fet de que allò fos una colònia espanyola i a més a més saben que tenen possibilitats de venir a Espanya per la política d'acolliment. Les nenes ja havien vingut a Catalunya 3 ó 4 vegades i parlaven molt bé el castellà.

- Havia passat per famílies abans?

Sí, les dues. La primera havia estat sempre amb la mateixa família. La dona va tenir un disgust enorme, ja que l'havia demanada i li van dir que ja era massa gran per viatjar. A última hora la van deixar viatjar i es va assabentar que havia vingut aquí. Vam deixar anar a la nena a passar 2 o 3 dies amb ella.

- Les nenes s'adaptaven correctament?

No vam tenir problemes d'adaptació perquè les nostres nenes ja havien estat aquí abans. Potser l'experiència és diferent amb una persona que acull a un nen que és el primer cop que ve.

- Les nenes s'enyoraven?

Sí, molt. Jo he tingut moltes discussions amb gent que em deia "Jo no els trauria d'aquests campaments perquè després no volen tornar a casa i això és un trauma", però jo no hi estic d'acord. Això és pensar que nosaltres vivim en el millor dels mons i òbviament té coses bones i molt millors que en un campament en mig del desert, però ells també tenen moltes coses bones allà.

S'enyoren i volen tornar a casa, és la seva terra, els seus costums, els seus familiars, els seus cosins... Tots volen marxar i quan porten un temps aquí et comencen a preguntar quan tornaran allà.

La Yaiza s'enyorava molt i un dia al vespre jugant vam muntar un campament a la terrassa amb tendes, amb unes catifes i vam fer te. Ens vam estirar a mirar al cel tots quatre i la Yaiza es va estranyar perquè no veia estrelles. En comparació amb les que veuen allà als campaments, la Yaiza va reaccionar dient "aquí no hay estrellas, yo no podría vivir en un pueblo donde no hay estrellas".

- Són infants molt conscienciats de la situació del seu país?

Sí, ella quan es posava a dibuixar sempre dibuixava haimes o banderes sahrauís. Estan molt conscienciats, la situació política la coneixen i et parlen dels avis i dels oncles que havien lluitat a la guerra. L'avi li havia explicat que en el seu país hi havia mar i que ells anaven a pescar...

- Aquestes nenes mai no havien vist el mar?

Només l'havien vist aquí. Allà no surten del campament, no surten del desert, no tenen cap tipus de mitjà econòmic per fer-ho. Aquests últims anys hi ha hagut homes que emigren i surten a treballar a molts països i envien el que poden al campament, a partir dels 20 ó 25 anys.

Les nenes ni les dones no es mouen d'allà. A tots aquests països del tercer món se'ls posa molt difícil emigrar i en el cas dels sahrauís encara més perquè no tenen passaport ni cap documentació vàlida. De vegades, hi ha nens que, si són molt bons estudiants, hi ha famílies que els hi allarguen l'estada perquè puguin estudiar. Hi ha gent que ha viscut i mort en els campaments.

- Les nenes es sentien indignades amb la seva situació?

Elles no es senten indignades. La gent que viu amb poca cosa té una capacitat d'acceptació de la seva realitat molt més alta que nosaltres. Nosaltres estem acostumats a tant que si perdem alguna cosa ens indignem perquè creiem que tenim dret a tot. En canvi la gent que té molt poquet, s'adapta a tot el que té i ho accepta. Tot el que veuen pensen que els hi pot servir, per això intenten emportar-se tot el màxim de coses d'aquí cap allà. No obstant, l'associació et dona una llista de les coses que a ells li poden fer més servei, perquè tu puguis comprar el que vulguis.

- Feia al·lusió a la seva manera de vida i a la nostre?

No feia comparació en el sentit de "que bé esteu vosaltres i nosaltres no". Simplement a vegades amb cosetes feia comparacions quotidianes. Un dia jo li explicava que la meva germana tenia dues cases, la seva de Palafrugell i el xalet a Tamariu. Llavors ella no entenia com podia tenir dues cases, i deia que en el seu país no era possible que una persona tingués dues cases i un altre no en tingués cap. "Com és que la teva germana no li dona una casa a algú?" És tot un altre plantejament, allà ho comparteixen tot.

- Que en pensava del nostre país i els nostres costums?

Ens troben una mica estranys, la seva vida és molt més senzilla, és una vida que bàsicament és la supervivència: el saber què menjaran avui, si ara toca anar a l'escola, ara toca tornar a casa, ara toca ajudar a la mare... Aquí, sovint ens veia enfadades per coses que considerava absurdes, ja fos la meva filla fent una rabieta perquè és volia ficar els pantalons vermells i els pantalons vermells eren bruts. La Yaiza l'animava, li

deia que simplement s'havien de rentar i que el problema tenia solució, que no calia posar-se així. Ens troben una miqueta complicats des del seu punt de vista.

- Era fàcil d'acontentar?

Sí, molt. No recordo cap situació que cap d'elles s'enfadés.

- Fèieu activitats quan ella era aquí?

Fèiem les coses normals que fem a l'estiu amb la meva filla. L'associació en aquell moment era molt activa, tenia molts diners i els hi pagava el casal d'estiu.

- Quins avantatges tenia ella pel fet de venir?

Hi ha una qüestió de salut, els nens no passen gana però hi ha molts aliments que no els tenen: verdura fresca, fruita fresca. Solen tenir problemes de vitaminoses a causa d'això i la intenció és que durant l'estada aquí mengin fruita i verdura fresca. Al arribar i durant l'estada, passen revisions mèdiques, ja que allà no les tenen. A la vegada, tenen la possibilitat de passar l'estiu lluny d'allà, dels campaments que a l'estiu arriben als 50° de temperatura. Venen aquí també per veure món, ja que sempre estan en mig d'un desert. I a més a més, tot allò que porten d'aquí cap allà ajuda a les famílies.

ENTREVISTA CARLOS RUIZ CAPDAVANTER DE L'ENTITAT FINS

ALESHORES A PALARUGELL

- Quan va sorgir l'organització?

Primerament amb una fase inicial l'any 1993 amb ACAPS Baix Empordà provinent del projecte Vacances En Pau, encara vigent a Catalunya, Espanya i altres països d'Europa. És un projecte que neix de la necessitat del poble sahrauí, expulsat pel govern del Marroc on han hagut d'establir-se al llocs més inhòspits del desert del Sàhara en tendes de campanya anomenades hayma.

- Com funciona l'organització?

L'any 2006, després que ACAPS desapareixés va néixer l'Associació Embarki. Fent un parèntesi, vam realitzar un documental un dels cops que vam viatjar fins el Sàhara, amb el perill de les nostres pròpies vides juntament amb un periodista, un càmera, una regidora de Caldes de Montbui i vam fer aquest documental reflectint de manera comprimida la historia real del patiment del poble. Seguint amb l'Associació Embarki, aquest últim any va desaparèixer per falta de recursos humans, no hi ha gent interessada. Jo porto des de l'any 93 amb molta lluita amb molts ajuntaments i, és clar, un ja té una edat i no tinc forces per seguir sol endavant. El projecte abraçava a nens de 6 a 12 anys i en un temps on la crisi no era tan profunda com ara, doncs una família podia decidir acollir a un nen i repetir any rere any si ho creia oportú. Abans l'èxit era prou rotund, nombroses famílies decidien acollir. Ara és una boca més que alimentar amb els temps que corren.

- Com està distribuït actualment el territori en els campaments?

En els campaments estan estructurats de la mateixa manera que ho estaven abans, mantenint els mateixos noms dels pobles, però en aquest cas desplaçats, incloent capitals de comarca i dins aquestes capitals s'hi troben els pobles.

- Teniu contacte amb els nens que heu acollit?

Sí, és clar! Amb una de les nenes que vaig acollir, que va aprendre català perfectament, mantinc converses cada setmana! Ara amb les noves tecnologies és més fàcil, abans era molt complicat i per trobar

cobertura s'havia de pujar a una muntanyeta on únicament hi havia un punt de cobertura. Actualment, aquesta noia està estudiant medicina a Argèlia. Inicialment costava molt mantenir contacte, si el sistema argelí no volia posar connexió als campaments no hi havia manera de parlar amb els acollits, ells no podien construir-se les infraestructures per sí mateixos.

- Què et va portar a prendre la decisió d'acollir?

Va sorgir per ACAPS de Girona. Un company de feina que un dia m'ho va comentar i va proposar-me presentar una moció a l'Ajuntament de Palafrugell pel poble Sahrauí. Vaig acceptar, la vam presentar i a partir d'aquí vam endinsar-nos fins ara, que no podem seguir. Vam acollir, vam fer projectes, també vam ajudar amb aliments, projectes de medicina, etc. Perquè allà tenen hospitals, tenen medicaments que provenen d'ajudes internacionals, però no sempre són els que necessiten.

- Què es necessita per dur a terme i endinsar-se en un projecte d'aquestes característiques?

Conèixer molt bé on t'endinses, conèixer la realitat d'aquella gent. És molt important anar in situ a visitar el poble sahrauí per veure la realitat. Aleshores, si allò que veus et motiva lo suficient com per continuar pots aventurar-t'hi.

- Constàveu de suport per part de l'Ajuntament?

Sí, l'Ajuntament posava ajudes tot i que hem posat molts diners de la nostra butxaca.

De totes maneres has d'estar lluitant amb ells constantment a l'hora de justificar els diners. Ells demanen factures i allà factures no existeixen i acaben en moltes discussions quan, com a molt, poden donar-me un paper escrit conforme aquells diners han estat destinats per la causa. El que potser a la gent fa que s'ho pensi més són tots els "però" que rebem, les dificultats que ens posen, etc. En comptes de pensar que estem lluitant pels drets i llibertats del poble sahrauí.

- Qui s'encarregava dels costos econòmics?

Del viatge i de l'estada s'encarregava l'Ajuntament, l'únic que pagava la família eren els aliments i les activitats de lleure, com tenir un fill més. Et pots imaginar com ho agraïen ells, però és una cosa que s'ha de viure, no es pot explicar. Són molt bona gent.

- Com realitzàveu la difusió del projecte?

Hem fet de tot. Ho hem promocionat a través de Televisió Costa Brava, a través de diaris com El Punt, El Nou, a Ràdio Palafrugell, pancartes als carrers... hem utilitzat tot els mitjans però sempre a nivell de comarca. Tot i que el millor mitjà és el que estem duent a terme ara: el boca a boca. Si de veritat t'interessa ho acabaràs comentant a altres persones.

- Ens agradaria saber, per curiositat: els nens que acollíeu, a l'hora de marxar, què tal les sensacions?

Volien marxar? Perquè amb un contrast tant gran del que hi ha aquí amb el que tenen allà deu haver-hi sensacions de tot tipus.

Ui! 15 dies abans de marxar et demanen coses pels pares, pels germans, pels avis... Però sí, estan desitjant tornar, és una gent molt familiar. Ells, per molt que tinguin aquí, són feliços allà, tot i que estiguin malament, són feliços. No necessiten gairebé res, és una societat molt matriarcal i molt agraïts, quan vas allà t'ho donen tot. Nosaltres potser tornàriem més per les coses que tenim aquí i no per la família i ells a la inversa, més per la família que pel que tenen aquí.

- Imaginem que aquest procés t'ha omplert com a persona.

Uf, molt, moltíssim! És una experiència molt positiva i molt enriquidora. A vegades, però, tanta sensació no ha anat tan bé. La feina era màxima, preparar els projectes, buscar famílies, anar i tornar cap allà. Però sí, l'experiència és inexplicable, has de viure-la per saber la sensació. Jo sempre he dit que abans de ser espanyol i català sóc sahrauí, perquè hi ha aquest sentiment, em sento part d'aquella gent. Allà hi ha dos opcions, o t'enamores i tornes una vegada darrere de l'altra o no tornes mai més perquè allò no és un paradís, és la zona del desert més inhòspita que hi ha, tan inhòspita que vas trepitjant pel terra i sembla que trepitges vidre, de les pedres petrificades pel sol. Jo us animo a portar el projecte, és una experiència increïble.

ENTREVISTA A PILAR BUIL, UNA DE LES COORDINADORES DE ACAPS

GIRONA

- És a nivell europeu el projecte Vacances en Pau?

Sí, tot i que cada país s'organitza de manera diferent. Aquí i a Espanya es fa així, es procura que els nens estiguin els dos mesos amb les famílies. A Itàlia, per exemple, els porten a una casa de colònies i només van en família els caps de setmana.

- En quins espais es treballa?

Nosaltres com a entitat no tenim espai físic, en tot cas són les famílies. De totes maneres nosaltres fem quedades cada dia de 7 a 9 al Parc Migdia amb totes les famílies perquè els nens es relacionin entre ells i perquè les famílies tinguin la oportunitat de compartir experiències i, alhora, els problemes per també ajudar-se entre ells. També cridem a algun sahrauí gran per fer d'interpret en les problemàtiques, etc.

- Molt interessant això de les quedades!

Sí, a més es fa una trobada a Barcelona que reuneix a tots els nens de Catalunya.

Abans, aquell diumenge al matí es feia una manifestació, però és clar, participació sahrauí... Mitjans, televisió i ràdio ja passaven de venir, els primers anys sí però a la llarga ja no venien. Ara fem una concentració a la Plaça Sant Jaume i celebrem una festa a alguna població del voltant de Barcelona on es munten activitats, inflables i es passa el dia allà amb les famílies.

- Has aollit algun nen/a de primer any?

Sí, els nens de primer any s'enyoren moltíssim perquè són nens que no han sortit mai d'allà, no s'han separat mai de les seves famílies, el primer cop que surten és aquí, lloc diferent, alimentació diferent, convivència de dos mesos amb gent que no coneixes, etc. Si a la casa hi ha nens, acaben sent com germans i tenint gelos. L'adaptació els primers 15 dies acaba sent mútua, tant per les famílies cap al nen com del nen cap a les famílies. S'ha de tenir una mica de paciència. Molts pares es queixen de que no són gaire ordenats, que no deixen la bossa de l'escola a lloc, però hem de tenir en compte que allà ells tampoc tenen coses per ordenar

ni tenen tan sols mobles. No és que no siguin ordenats sinó que no tenen l'hàbit de fer-ho perquè no tenen gairebé res.

- Quines persones coordinen el projecte?

En el cas d'ACAPS Girona tots som voluntaris. Portem molts projectes allà als campaments: en una escola, en un centre de deficients, en una llar d'infants, en un consultori mèdic, etc. i el projecte Vacances en Pau que el portem una noia i jo.

- Com funciona l'enviament de recursos?

Abans es feia el que s'anomenava la Caravana, on recaptàvem aliments als supermercats. La gent, solidàriament, ens donava productes que podien costar, per exemple, un euro i teníem un problema perquè després enviar-ho resultava que costava quatre o cinc euros enviar-ho allà. Finalment és molt més fàcil recaptar diners i comprar allà, en aquest cas a Argèlia, per tant la Caravana s'ha deixat de fer. També un parell de cops a l'any enviem els medicaments que més falta els fa a partir de Pharmamundi. A partir d'aquí justificar els diners que rebem de l'Ajuntament de Girona.

- Quin és el pressupost del projecte?

En el cas del projecte ja són 520 euros només en els bitllets d'avió, més el tant per cent de cada nen de desplaçament fins on l'espera la seva família. A això es suma el transport de la trobada de Barcelona i el casal.

- Com es finança el projecte?

El finançament es duu a terme amb l'Ajuntament Solidari, depenent d'on provenen les famílies piquem a la porta de llurs ajuntaments. N'hi ha que ajuden i n'hi ha que no. Llavors, també tenim subvenció de la Diputació de Girona i nosaltres com a entitat fem activitats per aconseguir diners i acabar de cobrir el que no cobreixi l'Ajuntament.

- Com es gestionen els recursos que fan possible el projecte?

A través de subvencions, de convenis col·laboradors, depèn de l'Ajuntament. A partir d'aquí tenim convenis amb el col·legi d'odontòlegs de Girona que ens fa les revisions gratuïtes, amb la Clínica Baviera i amb la Clínica Bofill per visites anticipades amb especialistes i evitar esperes.

ENTREVISTA A NEIMA HAMADI, UN VEÍ SAHRAUÍ DE LA MEVA FAMILIA **SAHRAUÍ**

1. ¿Hola cómo te llamas? ¿Cuánto hace que vives aquí en los campamentos?

Hola cómo estáis, me llamo Neima Hamadi y vivo en este campamento, en Smara. Tengo 18 años, nací en 1999.

2. ¿Cómo es el clima aquí?

En verano mucho calor, llegamos a los 55°. En invierno un frío muy frío.

3. ¿Cuál es la ayuda internacional más importante que recibís?

Nos traen agua de Argelia, en unos camiones, se llama “parada”. Vienen dos veces al mes, no tenemos a veces suficiente agua. La comida la recibimos de la ayuda internacional.

4. ¿Hay trabajo aquí en los campamentos?

No hay casi nada de trabajo, por ejemplo, mis hermanas tienen carreras universitarias y jamás podrían trabajar aquí aplicando lo aprendido. No hay casi nada, solo trabajar en Tinduf o en alguna ciudad de Argelia cercana.

5. ¿Cuántas dairas hay en Smara?

Hay 7 dairas en smara. En Dajla hay 7 pero en las demás hay 6.

6. ¿Cómo se llaman las otras Wilayas de l’hamada?

Sí, hay 5 wilayas: Smara, Dajla, Ausserd, Bojador i el Aaiún.

7. ¿Qué tradiciones consideras que son muy propias del pueblo Sahrauí?

Nosotros bebemos mucho té, por la mañana, mediodía y noche, cuatro o tres veces. Es una tradición muy grande e importante para nosotros.

Cuando hacemos el té tenemos que coger 6 o 5 vasos pequeños y hacemos tres turnos.

Este ritual se basa en estas tres partes. El té que bebemos es té verde. Primero se hierve, se preparan los vasitos y se habla. Se escancia él té caliente de vaso en vaso, hasta que estén todos medio llenos de espuma. Seguidamente es repartido y tomado. El primer té se dice que es amargo como la vida. En la segunda tongada se añade mucho azúcar, y se hace el mismo procedimiento. Se vuelve a servir y este segundo se dice que es dulce como el amor. El último decimos que es suave como la muerte.

8. ¿Qué consideras de vivir aquí en el desierto en un campo de Refugiados? ¿Lo consideras tu casa?

Esta es la casa que me han dado, lo que único que he conocido. He nacido y lo he hecho todo aquí. No conozco nada más que el desierto. Aun así lucho y tengo la intención cada día de volver a mi verdadera casa. La que dejaron mis padres. Nosotros estamos viviendo aquí porque queremos la independencia, queremos el derecho a la autodeterminación. Queremos coger la independencia. Todos los Saharauis quieren ir a sus casas y a su pueblo. No queremos vivir aquí, queremos vivir en nuestro pueblo, en nuestro país.

9. ¿Qué es lo que más te duele que de que tu pueblo esté ocupado?

En nuestro pueblo, el de verdad, el Sáhara Occidental, hay muchas cosas: el mar, fosfato, petróleo, el oro, pescado... Es nuestro pueblo, no como esto, esto es cedido. Los Saharauis quieren su pueblo y sus riquezas.

ENTREVISTA A JATRI, PARE DE LA MEVA FAMÍLIA SAHRAUÍ

1. ¿Viviste en el Sahara Ocupado?

Yo nací en el Sahara, viví el Sahara Español. Trabajé para España. De hecho, el Estado Español me debe mucho dinero por los años trabajados, jamás me pagó. Me casé allí, tuve una hija.

2. ¿Fuiste al frente?

Estuve años en el frente, luchando contra Mauritania y a la vez contra Marruecos. Viví el éxodo, lo dejé todo allí para luchar. A mi hija, sobre todo, quien murió hace unos años. No pude reencontrarme con ella hasta 30 años después. Fue muy duro para mi tener mi familia fragmentada.

3. ¿Formabas parte del Frente Polisario?

Sí. Como ya he dicho estuve en el frente y allí lo viví todo. Cuando la guerra “cesó” me instale aquí con mi familia y me volví a casar con Nana, mi actual mujer.

4. ¿Cuál fue el golpe más duro que sufrió la población Saharaui?

El primer golpe fue la desaparición de Basiri. Luego, todos hemos sufrido, pero aquí siempre hay esperanza. Ahora mismo tengo esperanza para lograr la jubilación española. Lo estoy haciendo todo, soy español.

5. ¿Tiene DNI español?

Sí y pasaporte, legalmente yo vivo en España ahora.

ENTREVISTA A GALIA, PROFESSORA DE L'ESCOLA DE FARSIA

1. Cuantos años tienes?

Tengo 30 años y nací aquí, en los campamentos de Refugiados Sahrauí.

2. Has estudiado?

Si, mi hermana mayor estudio en Cuba. Me iban a enviar allí con ella, però falleció de càncer. Por eso, mis pedres quisieron tenerme cerca, de manera que me fui a estudiar a Argel. Allí estudié Arquitectura, estoy llicenciada en ingeniería arquitectònica y me encantaria poder dedicar mi vida a trabajar de ello.

3. Que es lo que te gusta menos de los campamentos?

Lo que me gusta menos és eso, la impossibilitat de trabajar. Obviamente que me disgusta la situación en la que me encuentro, quiero vivir en mi verdadero país. Pero dadas las circunstancias, me gustaria poder ganar dinero para mi familia ya que volver a mi tierra es ahora, casi imposible.

4. Trabajas?

Actualmente y desde hace 3 años, soy maestra en la escuela de este pueblo, mi pueblo, Farsia. Me gusta mi trabajo porque me gusta la docència, però esta mal pagado y no es suficiente para comprar casi nada.

5. No te gustaría ir fuera a trabajar?

Tengo mi familia y mi vida aquí. Para tí es un triste desierto. Para mi es la oportunidad que tubieron mis padres de sobrevivir. Es mi casa, (aunque quiera volver al Sahara Ocupado), aquí tengo mi familia y me gustaria poder trabajar aquí.

ENTREVISTA A MARIA PEREZ DE LA RAYA

1. ¿Cómo te llamas?

Me llamó María Perez de Raya, pertenezco a la Asociación de Navarra de Amigos del Sáhara.

2. ¿Has estado en el Sáhara Ocupado?

Sí, el pasado mes de enero, con dos compañeros bajamos a los territorios ocupados del Sahara occidental. Conseguimos entrar en la Ciudad de El Aiún y durante cuatro días estuvimos conociendo cuál es la realidad del territorio ocupado.

3. ¿Qué hicisteis allí?

Mantuvimos entrevistas con ex presos políticos, familiares de presos, activistas saharauis de derechos humanos, *equipo media*, etc., y ahí conocimos su realidad.

4. ¿Qué pasó?

Al cuarto día, cuando la policía marroquí nos vio nos quitaron los teléfonos y los pasaportes y nos tuvieron 3 horas incomunicados, nos maltrataron físicamente y nos quitaron nuestras pertenencias y nos amenazaron de muerte. Después de aproximadamente tres horas nos expulsaron del Sahara Occidental.

Una vez que nos expulsaron nosotros pedimos ayuda en el consulado de Nagavir, y en todo momento nos dijeron que no nos podían ayudar. Lo que hicimos fue intentar salir lo más rápidamente posible de Marruecos, por si podíamos sufrir represalias a nuestra salida.

5. ¿Con qué sensaciones os habéis quedado?

A pesar de lo que tuvimos que pasar, estamos orgullosos de haber convivido con la población saharauí del territorio ocupado y de que nos hayan podido transmitir la situación en la que están. Lo que a nosotros nos pasó es lo que la población saharauí está pasando en los territorios ocupados cada día.

ENTREVISTA A FATUMA, ALUMNA DEL COL·LEGI(MADRASSA) DE FARSIA

1. ¿Cuánto hace que vas a este colegio?

Hace 2 años.

2. ¿Sabes los alumnos totales que hay?

Muchos, más de 300.

3. ¿Qué clases hacéis?

Todo, francés y español también.

4. ¿Tú has ido con el proyecto *vacaciones en paz*? ¿Dónde? ¿Te gustaba?

Sí, en Valencia. Mucho, la verdad.

5. ¿Qué hacéis aquí en la escuela?

Al colegio venimos a las 7 de la mañana hasta las 3-4. No comemos aquí, solo galletas. No tenemos libros, la verdad. Nada, ni material escolar, ni obviamente, material tecnológico. No podemos más. Queremos estudiar y a veces sentimos que no tenemos recursos suficientes para aprender e ir a estudiar fuera. Queremos estar preparados, y no hay suficientes medios.

6. ¿Qué más consideras que falta?

Libros, a mí me faltan muchos libros.

7. ¿Te gusta la escuela?

Sí, me gusta mucho, pero faltan muchas cosas. Me gustaría que todos pudiéramos estudiar. Hay muchos niños que no estudian por eso. Tampoco tenemos luz, ni agua tampoco.

ENTREVISTA A HANNAH, NENA QUE ES VA QUEDAR A GIRONA AMB EL

PROJECTE VACANCES EN PAU

-Quants anys tens i com et dius?

Em dic Hannah, tinc 26 anys i visc a Girona.

-Quan vas venir amb el projecte *Vacances en Pau*?

La primera vegada que vaig venir va a ser amb 8 anys, a Mollerussa. Després aquí a Girona amb 9 anys. Vaig venir amb ACAPS a Girona i em vaig posar malalta, havent de quedar-me un any ingressada perquè estava malalta, a més a més, l'operació es va complicar i m'havia de quedar. Però la meva àvia em va reclamar i vaig tornar.

-Quan vas retornar?

Vaig retornar perquè la meva mare es va morir, ella no volia que vingués amb la mateixa família. Tanmateix, vaig tornar perquè ella va morir i la meva àvia no s'hi va oposar. Em van enviar a Madrid i la família de Girona em va venir a buscar allà.

-On evokes el teu sentiment de pertinença?

Fa 10 anys que no vaig als campaments. Evoco aquí el meu sentiment de pertinença.

Sóc d'aquí, però tinc les arrels d'allà. Tinc dos vides paral·leles. Faig la meua vida d'aquí i m'encanta, però m'ajunto amb Sahrauí i mentre respecten la vida que porto, tot va genial.

-Quina es la comunitat Sahrauí d'aquí Girona?

Tinc relació amb la Buha. Hi ha més Sahrauí a Girona, tanmateix ells fan vida d'allà i nosaltres fem vida d'aquí. No està ben vist que nosaltres no haguem seguit les tradicions a peu de la lletra, tot i estar implicades 100% en la causa i mai oblidar la nostra procedència ni la causa sahrauí, se'ns ha fet un buit per la nostra manera de viure.

- Parlam de la dona Sahrauí. Té poder? Té llibertat?

Sí té poder, a mitges. És una construcció tradicional, no hi ha un masclisme per part de l'home, és com una tradició inculcada. La dona té poder al Sàhara perquè és ella qui dictamina tot. Però tu vas a la casa i veus qui té poder. La meva àvia era la que manava a casa meva, però ella seguia les voluntats de l'avi, ella parlava per ell. Al Sàhara no tens res més que un desert, el somni és casar-te, tenir una casa, tenir fills, etc., És la teva aspiració.

Et trobaràs dones Sahrauís que et diran que són felices amb la vida que tenen, casades i amb els fills i altres que et diran que volen marxar. En el meu cas era que volia aspirar a més, el meu interès es anar a aprendre i a enriquir-me com a persona, que no pas tancar-me a una vida que no hi ha res més que això. Es tot monòton i cansa. Vaig allà i faig la vida d'aquí, altres Sahrauís van allà i es comporten com a Sahrauís deixant enrere el comportament que tenen aquí.

La majoria d'edat s'obté quan et cases, quan tens un home que es fa càrrec de tu.

-Tema de la lingüística.

Des del principi parlava el català molt bé, però els meus pensaments eren en hasanía, en la meua llengua nativa. Ara penso i parlo en català. Per parlar hasanía m'he d'esforçar una mica més.

-Nivell d'adaptació dels nens que venen amb el Projecte Vacances en Pau.

Els nens tenen una capacitat d'adaptar-se quan venen aquí brutal, tots els que venen amb Vacances en Pau s'adapten a viure aquí, i quan retornen allà s'adapten a viure al desert. Les dues realitats i vides completament diferents, poden distorsionar per la quantitat de diferències. Però en realitat el nivell d'adaptació és molt gran. Els nens són molt àgils en aprendre.

-Culturalment que és el que més t'ha sobtat de la diferència de la vida aquí en comparació a la vida Sahrauí?

La llibertat en general, i després com a dona. Estic vivint sola, estudio el que vull, tinc la meva feina, tinc els meus horaris, em mantinc a mi mateixa, etc., En el cas del Sàhara tot és allà, hi ha restriccions, judicis, que aquí normalment no hi són a aquesta gran escala.

-Quan vas veure per últim cop a la teva família?

Em vaig escapar de la meva família. Ells no entenien les meves ganes d'estudiar, de sortir del Sàhara. Allà només em deixaven fer la primària. En el moment de tornar allà jo ja havia fet la primària, m'interessava saber que hi havia més que aquest desert infinit. La meva àvia no em va deixar estudiar.

Va ser molt complicat, entre la malaltia i els problemes amb la meva família. Després de fer quart, vaig haver de tornar als campaments. I jo volia seguir estudiant. Vaig estar vivint al Camp, a Mauritània al Sàhara i un dia vaig escapar-me. Vaig anar a París, i allà em van venir a buscar els meus pares, els catalans.

-És un problema de comunitat o de família?

Jo crec que la meva àvia està estancada a l'antiga. Hi ha moltes dones de la meva edat que estan estudiant i els seus familiars li permeten. Depèn molt de la família. La meva àvia no veia clar que jo fos lliure com a dona, volia que em casés i tingués fills amb 16 o 18 anys, des de ben petita tenia clar que jo volia aspirar a més.

Si la meva mare continues viva, podria haver estudiat aquí i seguir fent la vida al Sàhara.

-Què més et va impactar?

Veure el mar, fa molt de respecte. Encara em fa respecte amb 26 anys. També l'aigua infinita de l'aixeta.

-Recordes el primer cop que vas veure el mar?

Vaig tenir tants problemes amb tan poc temps, la malaltia, la mort de la meva mare, etc., que he oblidat gairebé tot. El meu subconscient ho ha amagat perquè no pateixi més.

La meva mare d'aquí em va posar el primer dia a un *yacuzzi* amb bombolles el dia que vaig arribar. Mai he tingut tanta por, tanta aigua... Em pensava que volia matarme.

De fet, vaig estar 3 anys desvinculada del món sahrauí i després em vaig introduir amb ACAPS i ara estic vinculada a la entitat.

-Ets creient?

No, crec en mi.

ENTREVISTA A CAFIA, METGESSA SAHRAUÍ RESIDENT A GIRONA

-¿Cuando viniste a Espanya a vivir?

A finales de 2016.

- ¿Trabajas aquí?

Estudíé medicina en Cuba, primero estuve en otra zona de España, en Salamanca. Estaba esperando la homologación, pasé por Madrid, allí sí que trabajé como médico en una residencia. Luego a Barcelona, y ya allí me casé con mi marido y vine aquí a Girona en 2010 a vivir.

-¿Donde conociste a tu marido?

En Madrid, pero lo había visto en los campamentos.

-De que wilaya eres? I Daira?

Soy de Bujador, antes 27 de febrero. Yo me fui muy niña.

Empecé a estudiar internada a los 7 años, estudiando en los campamentos. Solo regresaba a 27 de febrero en las vacaciones. Todo el año estaba internada en la escuela. A los 12 años me fui a cuba, estuve 13 años, regresé con 25, en el año 2001, trabaje en los campamentos en el 2006, en el hospital de Rabuni. En pediatría y luego en urgencias.

Empecé a estudiar con 7 años. Ahora se empieza con 6.

-¿Cuanto hace que no vas a los campamentos?

Intento ir cada año durante el invierno. Hago cooperación, hace años atrás llevamos equipamiento médico gracias a ACAPS. Voy a visitar pacientes, los médicos Saharauis la mayoría cooperan a su manera. Hay asociaciones que van a cooperar. Hice endoscopias, visité pacientes...

-¿Cuantas familias saharauis viven en Gerona?

Somos 3, contándonos a nosotras. Hablo de Girona Ciudad. También hay en Olot alguna.

-¿Que época coincidiste del éxodo?

Nací en el 76, justo al principio de la revolución. Hemos vivido diferente que las generaciones posteriores, porque nosotros hemos vivido la parte más dura, no había nada, los saharauis que fueron al éxodo fueron con dos o tres cosas. Vivimos mucha miseria, yo viví miseria doble, en los campamentos y cuando fui a Cuba, estaba bien, pero dejó de recibir la ayuda de Rusia y también viví la época de miseria. Donde voy yo va la miseria. En Cuba nos daban pastillas de multivitamínico, por qué no había comida. Nos daban solo arroz con leche para comer, paquetes de mango, que no te quedaban al día siguiente. No había carne, comíamos soja.

En los campamentos hemos vivido la época en la que mujer formaba parte importante del sistema, fueron quien se encargaba de todo los de los campamentos. Los Hombres estaban en el frente, y nosotras nos dedicábamos a todo: construcción, costura, cocina escolar... Lo hacíamos todo, montamos y levantamos los campamentos.

-¿Había presos marroquíes?

Si había presos marroquíes, e incluso llegamos a compartir con ellos todo. Los musulmanes a los presos no los tratamos de una forma muy agresiva, ya por el hecho de que estar lejos de su casa ya es una tortura para una persona y no hace falta más castigo. En aquella época los presos trabajaban como nosotros, bajo vigilancia, carga y descarga, construcción... Siempre se ganaban un obsequio, ropa sobre todo la vendían, hasta crear capital. Vendían conejos también, huevos...

-¿La gente vivía con ellos pacíficamente? No había conflictos?

La gente convivía con ellos pacíficamente, no había ningún conflicto.

-Esto tengo entendido que no es recíproco.

No, y tengo experiencias directas y próximas de familiares. Encarcelaron a mis abuelos y a mis tías, y tuvieron que pedir asilo político español. Estuvieron años y años en la cárcel. Mi abuela murió con mis tías en la misma celda, y la dejaron allí más de 24 horas sin retirar el cuerpo.

El trato es muy diferente, a pesar de que la religión te dice que debes tratar a los demás como iguales, hay gente que no lo cumple. Es denigrante e inhumano lo que le hicieron a mi familia, todo porque mi tío era un político importante y encarcelaron a toda mi familia.

En la cooperación a los Saharauis les dieron una fábrica de pollos y los marroquíes también trabajaban allí. En el hospital donde trabajaba yo, vivían en un albergue vinculado al hospital y viven allí. Estuvieron muchos años, finalmente vivían allí.

-Hablame de la información i el periodismo en el Sahara Ocupado.

Por transmitir información echan a la gente, los periodistas son sacados del Sahara Ocupado en unas horas cuando la policía marroquí se entera que son reporteros.

ENTREVISTA ABDESALAM OMAR LATISEN, PRESIDENT DE LA CAMPAÑA DE PRESOS POLÍTICIS SAHRAUÍS, RABUNI

1. ¿Cuándo empezó el conflicto?

El conflicto empezó en 1884, en la conferencia de Berlín, hace aproximadamente 135 años. El repartimiento de África entre 16 potencias europeas hizo que España se quedara con la zona del Sahara Occidental y el sur de Marruecos. Todo esto era denominado Sahara Español. Era un territorio desértico, no interesaba a los imperios o países que estaban a nuestro alrededor, ni a Marruecos, ni a Mauritania ni al Imperio Otomano.

Solo interesaba al pueblo saharauí, multiétnico y multirracial, que buscaba dignidad y libertad. Para sobrevivir en estas condiciones extremas durante el s. XIII se había construido un modelo social y político muy desarrollado en comparación a su entorno. Este modelo social se basaba en dos aspectos fundamentales: la solidaridad y la no violencia. Esta solidaridad hacía que este pueblo actualmente sea de los únicos donde no haya mendigos, ningún saharauí tiene que rebajar su dignidad para pedir limosna. desarrollat en comparació al seu entorn. “En el Sáhara no reina ni sultan ni sheitan”, gent lliure.

2. ¿Se refiere a alguna experiencia en concreto?

Mi familia en 1979 tuvo que entrar en la ciudad de El Aiún. Allí hicieron una recolecta para comprarnos una casa para nosotros. El pueblo se enteró de que llegábamos y no teníamos nada. Nos compraron muchas cosas, muchos regalos, la generosidad fue increíble. Incluso mi padre abrió un negocio con los regalos sobrantes.

3. ¿Y la no violencia?

La no-violencia, para las saharauis y los saharauis es un pilar muy importante. La violencia es un acto de cobardía para nuestro pueblo. La única agresión registrada es el 1987, en la que un hombre agredió a una mujer, a ella se le dio el divorcio y toda la custodia, y se quedó todo lo demás. La constitución Saharaui es hacia la igualdad. Para el pueblo Saharaui, la mujer es la unión nacional del pueblo.

4. ¿Qué hacéis en esta asociación?

Nuestra preocupación está al otro lado del muro. Nos aseguramos que los presos tengan garantizados todos sus derechos. No son presos políticos, son comunes. Actualmente hay 60 presos de derecho común.

Hemos estado trabajando mucho para convencer a las autoridades de que los presos políticos tengan unas condiciones óptimas, todo en comparación con los refugiados, las cárceles actualmente tienen climatización. Sí que faltan cosas, como la formación, a la que no pueden acceder, pero estamos pensando cómo aplicarla para que puedan hacer reinserción al salir de la cárcel.

Por otro lado, en los campamentos sí que hemos trabajado la formación, se han formado más de 600 jóvenes, la gran mayoría mujeres, formadas en derechos humanos, de infantil, igualdad de género...

5. ¿Qué pasa al otro lado del muro?

Lo que hace referencia al otro lado del muro, se ha perpetrado un genocidio. Una cuestión importante, ya que ha habido más de 4500 desaparecidos desde el inicio del conflicto, más de 400 personas de las cuales no se sabe el paradero, siendo el más alto porcentaje de agresiones en el mundo.

Nuestra asociación, AFRADESA, ha analizado unas 30000 detenciones arbitrarias, todos crímenes de guerra, ya que la mayoría no respetan los derechos humanos contemplados en los tratados ni en el convenio internacional, ni en el derecho humanitario ni los convenios de género. Hay un artículo que prohíbe textualmente el traslado específico de su propio territorio de las personas detenidas. Las personas que han fallecido desde 1976 son más de 2000, entre ellos muchas mujeres y niños que murieron por bombardeos.

6. ¿Y en el muro de la vergüenza?

Los otros vuelos de la muerte, 2010. Donde habla de estas cosas. Hay también 2600 minas antipersonas que mataron a mucha gente. Actualmente hay en el muro 7.000.000 de minas, es el muro más peligroso del mundo.

7. ¿Qué derechos son violados?

Por el simple hecho de que el pueblo Saharaui está privado, derecho a la autodeterminación, segunda resolución 1514, eso significa que se están violando todos los derechos. Aunque Marruecos intentará formar, construir universidades e hospitales, sería ilegal por qué no se hace según los estándares internacionales y por el poco consentimiento de la población. Marruecos ha impuesto nuevos nombres y apellidos violando las leyes internacionales donde se especifica que el derecho aplicable al Sahara occidental es el derecho de la República Saharaui.

También es muy importante la violación del saqueo de los recursos del Sahara Occidental, politizado y expoliado.

8. Háblame de estos 43 años y de los factores implicados.

Exilio y refugio, exhumación y genocidio, 43 años. Estas son las palabras que definen estas cuatro décadas, todo fruto y consecuencia de la obstinación de Marruecos, pero también por la hipocresía de la Unión Europea y de occidente en general, por haber mantenido los intereses económicos por encima de los valores.

9. En referencia a España y a sus estructuras políticas, ¿cuál interviene más en el conflicto?

Las estructuras políticas están en proceso de degeneración, las que antes tenían un tipo de fuerza, ahora ya son minoritarias. Podemos, es el único que lleva en su programa el reconocimiento de la RASD. Todos los demás partidos lo han quitado del programa político, cuando antes estaba. Izquierda unida lo ha quitado de su programa.

10. ¿Qué significa el termino competencia universal?

La adopción de España por lo que se llama la competencia universal. Algunos países han adoptado una competencia que permite casos de genocidio aunque no se hayan producido a niveles nacionales. Cuando adoptó España esta competencia universal, permitió presentar en España algunos genocidios. El caso de China, Pinochet, i en el 2006 nosotros.

Presentamos una declaración por genocidio que fue aceptada, no obstante, aparecieron una multitud de casos y el gobierno español estuvo bajo presión. El caso de Gaza de palestina, el 2009, España cambia de condiciones, la víctima debe ser español/a o el responsable del genocidio español. El caso de Gaza fue archivado, el caso Saharaui iba a ser archivado ya que el gobierno no reconoce que los saharauis son españoles. No obstante, la justicia española consideró que el pueblo saharauí es español. Apareció otro caso emblemático, el caso de Tíbet, refugiados habían llegado a España obteniendo la nacionalidad española. China se enfadó mucho, tiró la reja del gobierno de turno en España. Por eso, en 2014 se modifica de nuevo la ley. Solamente podrá analizar-se si la víctima es española o bien reside en España. El caso saharauí se mantuvo, porque son españoles. Los responsables son marroquíes i nosotros hemos presentado pruebas a la justicia española que viven en un territorio que sigue siendo español mientras el pueblo saharauí no tenga derecho a la autodeterminación. Se creó una comisión para volver a la raíces, a la competencia universal, con PSOE, pero Josep Bell no dejó pasar esta propuesta respaldada por la mayoría de los parlamentarios.

11. Háblame sobre los desaparecidos y la actuación de Marruecos.

En lo que se refiere a los desaparecidos, Marruecos había negado los hechos hasta 1991. A mediados de los años 89 descubrimos centros clandestinos, ya que los mismos guardianes de estos centros terminaron empatizando con las víctimas y pasaron una carta. Hicimos una investigación discreta, su paradero se encontraba en unos lugares turísticos muy visitados donde se realizan la fiesta de las rosas. El rey va allí a pasar una temporada, y al descubrir nosotros esta información denunciábamos el caso.

Christin Docksof escribió un libro sobre su marido condenado por defender el derecho a la autodeterminación. Nuestro amigo el rey estuvo dispuesto a comprar todos los libros de la edición para que no se publicara.

12. ¿Ha habido algún punto de inflexión?

Hemos hecho campañas por España, PDH, en 1990 en setiembre, visita del rey de Marruecos a Madrid. Eugenio Sanchez, avioneta que arrastraba una pancarta donde ponía: ¿dónde están los desaparecidos saharauis? Esto obligo a Marruecos el 1991 a liberar 322 personas.

En 1999 nos visitó el señor James Berber, secretario general de Naciones Unidas. Marruecos no daba una respuesta sobre el paradero de los desaparecidos. Marruecos se vio obligado a dar información de 43 muertos. Los demás estaban en España, Mauritania o los campamentos.

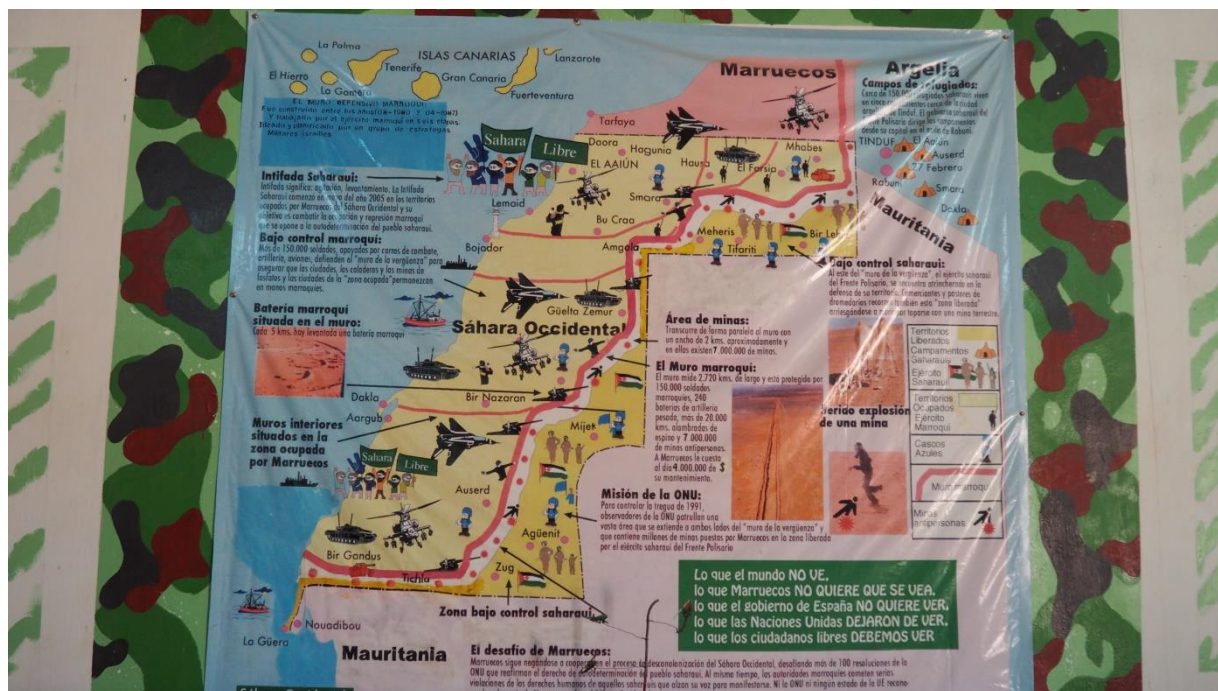
13. ¿Fue definitivo?

No, en 2010 reconoce, debido a la presión, que de los desaparecidos han muerto 751, 144 no da supuestamente los nombres, dice que conoce la identidad pero no los da. Los demás han muerto, de ellos 14 niños. Hasta la fecha Marruecos no permite que se trabaje en la zona ocupada. Hemos analizado 15 lugares de fosas comunes. Una persona desaparecida es privada de muchos derechos, el primero y el más importante, el derecho a la propia vida.

14. ¿Cómo se trata esto desde los familiares que viven en los Campamentos o en el Sáhara Ocupado?

Los familiares viven en una angustia permanente. Sobre todo en caso de la desaparición de niños. Cuando se sabe el paradero de algún familiar es el momento en que la vida puede recuperar el sentido, en el caso de las desapariciones hay derechos fundamentales. Hacemos exhumaciones i hacemos análisis de los restos. En 2013, con la asociación de la universidad del país vasco, hemos realizado las primeras exhumaciones, con Paco Etxebarria, un antropólogo forense español, doctor en Medicina por la Universidad del País Vasco, es medico especialista en Medicina legal, forense y especialista en antropología y biología forense de la Universidad Complutense de Madrid.

FOTOS

Il·lustració 1: Foto extreta de les explicacions del Museu de Guerra de Rabuni.

Il·lustració 2: Casa de les cabres, al final de Farsia.

Il·lustració 3: Un nen fent feina a l'escola.

Il·lustració 4: Muna fent henna a la haima.

Il·lustració 5: Realitzant el té.